

Magasin Skärgård.

sinne/smak/sevärdheter

Läs mer om
Tjärvens fyr
på sid 54-57.

våren 2009

batteri arholma / kära götheborg
sundsveden / grisslornas skär

kör på nämödö / kalkon blev kelgris

skärgårdsguide

ÖFOLK / MAT OCH DRYCK / BÖCKER / NOTISER / PRYLAR

ROCK & RIGG

**STOCKHOLMS
SKÄRGÅRDS
ENDA OUTLET!**
KLÄDER & SKOR

SEBAGO[®]
KEY WEST

MUSTO[®]
PERFORMANCE

Timberland[®]

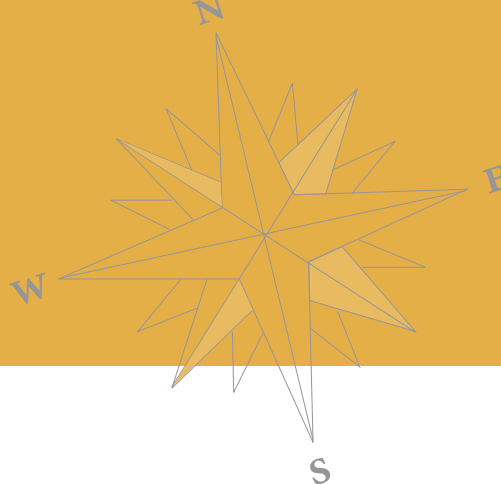

O'NEILL

HENRI LLOYD

HAMNGATAN 8 VAXHOLM
08-541 303 01 www.stockholmssvidar.se
Vardagar 10-18 Lördag, Söndag 10-16

Krönika

Det ska vi fira

I år finns många anledningar att fira jubileum. Skärgårdsstiftelsen fyller 50 år, likaså Björkö-Arholmas hembygdsförening och så MagasinSkärgård som firar sitt femte år. Det firar vi med ett späckat innehåll och i ett tjockare nummer med sexton nya sidor. Vi hoppas att vi tillgodoser ert lystmäte att frossa i vackra bilder och intressanta texter.

Vi tar er till hemligt bergtrum, möter vårens knopande blommor, seglar ostindienfarare, upptäcker en mystisk borg och blir kära i »fula« kalkoner. Och vi träffar kantorn som får Nämdö och Möja att brista ut i körsång. Det vattnas i mun av Nynäshamns stolta öl och hemlagad fiskrätt på Sundsveden. Utö upplevs från en cykelsadel. Vi funderar över vilken färg havet har och hur stora vågor som får båten att luta bara en liten aning.

Och tro för all del inte att alla älskar skärgård.

Släpp lös en tonåring med ballerinaskor på hala klippor och be henne att gå upp i arla timme för att fotografera soluppgången. För *Merve Baz* blev första mötet med skärgården en obehaglig upplevelse. Något hon aldrig glömmet. En annan oglad person som dyker upp är *surgubben Mattsson* som spottar snus och svär vartannat ord.

De som vill möta honom live är hjärtligt välkomna till vår monter AG:13A på mässan Allt för sjön under måndagen och tisdagen. Men se upp! Han kan förolämpa de som tar alltför många lakritsbåtar.

På mässans sista dag blir det dragning i vår tävling där högsta vinsten är en lyxkryssning för två. Man kan även vinna en uppblåsbar flytväst och andra trevliga presenter. Så välkomna att fira med oss.

/ REDAKTIONEN

ANSVARIG UTGIVARE O. REDAKTÖR Josefin Ekberg, JE MEDIAPRODUKTION

PL 2178, 760 15 Gräddö, 0709-701 901, josefin@magasinskargard.se, www.magasinskargard.se

FRILANSREPORTRÄR Gunnar Ohrlander, 070-690 84 69 / Cicki Borg, 070-527 82 82 /

Anne Adre-Isaksson, 070-561 16 57 / Torbjörn Wileen 070-573 20 34

OMSLAGSILLUSTRATION Lars Holm ART DIRECTOR Eva Englund, 070-226 22 21, ILLUSTRATÖR Lars Holm, 0176-918 19

APU-ELEV Louise Wahlgren ANNONSPRODUCENT Lena Östergren 0176-22 30 80 / Magdalena Lindelöw 070-303 64 24

ANNONSSÄLJARE Josefin Ekberg, 0709-701 901 / Gittan Alm, 070-331 75 01 / Cicki Borg, 070-527 82 82

TRYCKERI Sörmlands Grafiska Quebecor REPRO RajPi, Vaxholm DISTRIBUTION 100 000 ex/år (vår, sommar, vinter)

via turistbyråer, hamnar, hotell, krogar, butiker, båtar, informationsbodas och vänthallar m.fl.

MagasinSkärgård är en fristående produkt. För ej beställt material ansvaras ej.

Det självklara valet

SKÄRGÅRDS mäklarna

Sjötomter – Skärgårdsvillor – Fritidshus

Mer än 25 års erfarenhet – Vaxholm – Österåker – Värmdö

Ring 08-792 00 80

www.skargardsmaklarna.com

e-post: info@skargardsmaklarna.com

Lyxkryssa med Magasin Skärgård

till Tallinn och St Petersburg

Följ med MagasinSkärgård på en härlig kryssning i Östersjön under fyra dagar i juni.

Tillsammans med Freys resebyrå kan vi erbjuda en mycket prisvärd och lyxig kryssning.

Alla måltider, även roomservice, dricks och underhållning är inkluderat. Varje kväll bjuds underhållning i teatern och de olika loungerna. En av kvällarna har vi vårt cocktailparty med fria drinkar...

Fartyget, Vision of the Seas, som normalt kryssar längs Mexicos Riviera, avgår från Stockholm den 24 juni. Hon tar oss till Tallinn och St Petersburg, där vi kommer att arrangera utflykter, för de som vill.

En upplevelse är även fartyget i sig. Ombord finns gym, spa, klättervägg, casino, bibliotek och konferensrum mm. Allt ingår.

Er egen kryssningsvärdinna, Josefin, tar väl hand om er ombord. Möjlighet finns även att boka in sig på fotograf Roine Karlssons fotoseminarium.

Pris avser per person med del i vald hyttkategori samt alla måltider

Insides hytt 4.790 kr • Fönsterhytt 5.290 kr • Balkonghytt 6.290 kr

Vi reserverar oss för eventuella skatte/bränslehöjningar.

För bokning kontakta Freys Resebyrå ange "MagasinSkärgård".

Varmt välkomna att kryssa med oss.

Magasin Skärgård.

i samarbete med

FREYS RESEBYRÅ

TULLPORTSGATAN 7 BOX 155 761 22 NORRTÄLJE TEL 0176-555 95 WWW.FREYSRESEBYRA.SE

Innehåll

Alla ville se Götheborg sid 5
Fotograf *Roine Karlsson* fick äran att segla med ostindienfararen Götheborg från Visby till Norrtälje i somras. Folkmassor vinkade av henne, båtar slog följe och en välkomstkommitté väntade i Norrtälje hamn. Nära 10 000 människor trängdes för att komma ombord.

Hemlig berghåla öppen sid 16
Militäranläggningen Arholma Nord riskerade att tömmas för all framtid. Arholmabor kämpade i flera år för att spara allt intakt. Idag kan allmänheten, svenskar som ryssar uppleva ett museum om Kalla krigets dagar.

Bland blommor och blad sid 24
På naturreservatet Riddersholm växer många ovanliga arter. Tillsynsman *Gunnar Lodin* guidar på sina blomvandringar och låter oss botanisera bland både

töfsaxingar, hällristningar och »björnbajs«. Han bjuder på hemkokt illgrön älggräsdryck som botar både huvudvärk och törst.

Kär i kalkoner sid 44
Det började med fem kalkoner som gulliga husdjur, växte till ett mini-Skansens med får, get, höns, ankor, gäss och en kalkonfarm med gårdsbutik. Välkommen till Tomta kalkonfarm strax utanför Grisslehamn.

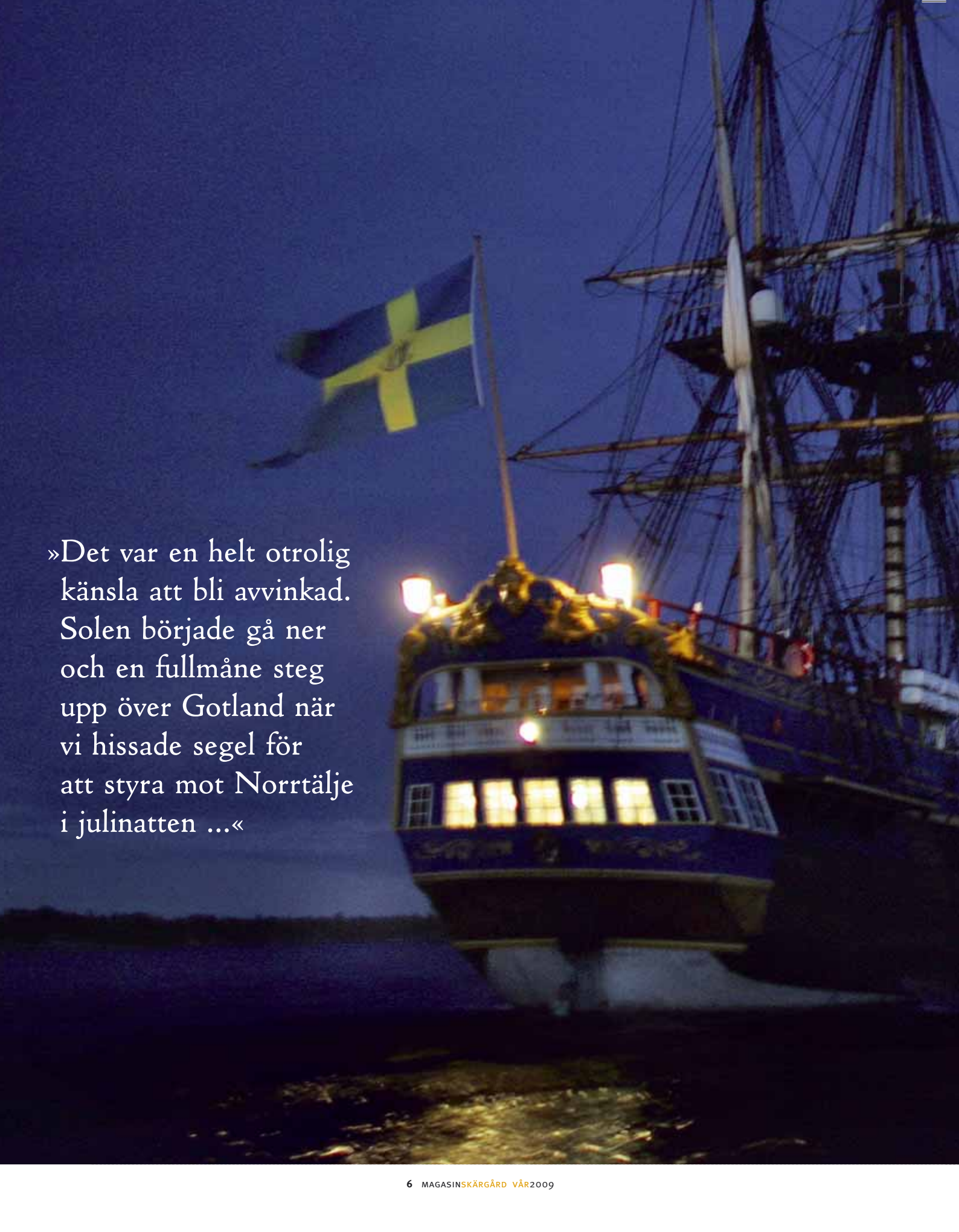
Ökenslott på ensam ö sid 54
På den mest ogästvänliga kala kobbe långt ut på Ålands hav mitt i ingenstans står en fyr. På klippan har en sorgsen fyrvaktare ristat in orden »Ensamhetens ö«. Fyrfolket har flytt sedan länge och fåglarna har tagit över. De har hittat sitt drömsälle.

Din SkärgårdsGuide sid 77

ADVOKATAKTIEBOLAGET GÄRDLUND

Skärgårdsjuridik

FAKTORIGATAN 6, BOX 408, 76124 NORRTÄLJE
Tel 0176-778 50 • www.advokatablg.se

»Det var en helt otrolig känsla att bli avvinkad. Solen började gå ner och en fullmåne steg upp över Gotland när vi hissade segel för att styra mot Norrtälje i julinatten ...«

Ostindienfararen till allas beskådan

I Kina behandlades besättningen som celebriteter och fick skriva autografer på löpande band. I Norrtälje hamn samlades mer folk än på en rockkonsert. Vad är det med skutan Götheborg? TEXT: JOSEFIN EKBERG FOTO: ROINE KARLSSON

Alla fick klättra
i riggen oavsett
seglingsvana.

Nära 10 000 personer väntade i Norrtälje.

➔ **HON ÄR BYGGD AV** 1 000 ekstockar, har tolv segel med en yta på 1 964 kvadratmeter och kolossen väger hela 1 150 ton. På 1700-talet med dagens mått mätt i paritet med en finlandsfärja. Över en halv miljon människor har hittills besökt skeppet. När hon seglade till Kina för några år sedan blev besättningen behandlade som Hollywood-stjärnor. De mottogs med mafiga fyrverkerier och pampiga shower.

– Hon är inte bara en båt ..., säger fotograf *Roine Karlsson* som fick nöjet att segla henne från Visby till Norrtälje i somras under hennes Baltic Sea Tour.

Hans uppdrag var att dokumentera resan med sin kamera. Något han kallar det bästa jobb han har haft. Ett riktigt drömjobb.

– Det var en helt otrolig känsla att bli avvinkad. Solen började gå ner och en fullmåne steg upp över Gotland när vi hissade segel för att styra mot Norrtälje i julnatten, berättar han.

Enorma folkmassor vinkade av skeppet,

mängder av fritidsbåtar mötte upp henne redan vid Söderarm, på bryggor samlades människor i god tid för att hinna se skeppet passera och i Norrtälje hamn fanns en folksamling större än stadens musikfestival. Ja, till och med större än den årliga höstmarknaden. Alla ville se och fira ostindienfararens ankomst till den lilla sjöfartsstaden.

– Man kände sig som en stor kunglighet, beskriver Roine uppståndelsen.

Han har aldrig under sina 30 år som pressfotograf på Norrtälje tidning varit med om maken till så mycket folk i hamnen. I Norrtälje slogs rekord av antal besökare under Östersjöturnén. Alla ville se den vackra skutan både invändigt och utvändigt.

– Man till och med bar folk ombord med rullstol, berättar Roine.

Hela 9 844 personer besökte skeppet i Norrtälje.

Hur kunde det bli en sådan succé?

– Det finns en kemi mellan rospiggar och båtar. Jag tror det handlar om en bygds

identitet. Det sitter i folksjälens hos de som bosätter sig vid kusten, funderar Roine.

Äventyr och romantik

Det är lätt att föreställa sig hur folk även på 1700-talet stod längs kajen och vinkade av sina nära och kära. Skillnaden då mot nu var att de aldrig visste om de skulle komma hem igen.

– Man kan ana hur tufft det måste ha varit. De hade djur med, inget varmvatten och mat som skulle hålla länge, säger Roine.

Han fick under resan en förnimmelse om hur det kan ha känts för de riktiga ostindienfararna när de kom hem igen efter ett och ett halvt års resa till Kina. Med livet i behåll och en last full av exotiska dyrbarheter. Vilken lättnad, glädje och vilket segerrus det måste ha varit. Men många sjömän blev rastlösa iland, fick abstinens, kände sig som landkrabbor och ville ut på gungande hav igen.

Det vilar något romantiskt och äventyrligt över de ståtliga skepp som seglade de sju

»Det är lätt att föreställa sig hur folk även på 1700-talet stod längs kajen och vinkade av sina nära och kära. **Skillnaden då mot nu var att de aldrig visste om de skulle komma hem igen.**«

haven. Bortom horisonten, mot oändliga oceaner som inte låg på en platt jord utan en rund. Kommer ni ihåg serien Onedinlinjen som fick tittare att sitta som fastnaglade framför tv-skärmen? Råbarkade »sjöbusar« sågs som havets hjältar. De hade sett hela världen och kunde berätta fängslande och gastkramande historier.

Havet är mäktigt och vädrets makter större än människan rör på. Ändå har vi lyckats bygga jättestora skepp som tål tung last och långa månader ensamt ute till havs. Med så mycket segel och ett skrov format för att förflytta sig förvånansvärt fort framåt. Driven av vindens element.

Roine som har varit ute mycket på sjön genom åren fick en upplevelse av hur stor Östersjön är.

– Det var så ödligt trots att det var mitt i sommaren. Vi såg inte en båt. Jag trodde inte att det kunde vara så, säger han.

Stark kamratskap

Besättningen bestod av cirka 80 man. Med eller utan seglingsvana. Alla hjälptes åt med alla sysslor. Laga mat, diska, svabba däck, måla, hissa segel, hålla utkik och klättra i riggen. Livet på Götheborg är som ett litet samhälle i sig där omvärlden knappt existerar. Alla behövs och alla är beroende av varandra. En stark kamratskap växer fram. Det finns inte plats för schismer eller bråk på en avgränsad yta där endast oändligt med vatten står för flyktvägen bort.

– Det gäller att alla gör rätt för sig så ingen retar sig, berättar Roine.

Han upplevde en ödmjuk och fin inställ-

ning ombord. När nästa vakt purrades var det på ett vänligt sätt.

– God morgon, klockan är 23.15. Jag räknar till tre innan det är dags att stiga upp, kunde det låta innan det rapporterades om vädret och vad som hade hänt.

De svåra umbäranden som 1700-talets sjömän fick utstå existerar inte idag. Götheborg är en kopia av originalet som gick på grund och sjönk i inloppet till Göteborgs hamn 1745. Men det är bara skalet som är likadant, inuti finns den modernaste teknik som tänkas kan. Motorer, gps, radar, kök, kylskåp, dusch, toaletter, värme med mera. Skeppet uppfyller alla internationella säkerhetskrav på dagens oceangående fartyg.

Som en saga

Gamla Götheborg sjösattes år 1738. Sju år senare låg den stolta båten på havets botten. Tänk så pinsamt det måste ha varit. Här hade man varit ute och seglat bland pirater i främmande vatten, klarat av 30 månader på farliga oceaner, fyllt båten med te, porslin, kryddor och siden, med bara inloppet till Göteborgs hamn kvar att tillryggalägga. Så går båten på grund. Ett välkänt ett dessutom. Och sjunker. Med hela den dyrbara lasten till botten. Miss-tankar om försäkringsbedrägeri florerade.

Lite kuriosas är att med ombord vid förlisningen fanns den före detta fattiga skärgårdspojken från Arholma, *Mathias Holmers* som gjorde raketkarriär inom Ostindiska kompaniet, blev stenrik sjökaptan, gifte sig

med sin ungdoms kärleks dotter, köpte Lidö säteri och dog gammal efter ett långt, strävsamt och garanterat spännande liv. När »nya« Göteborg seglade förbi Lidö i Norrtäljeviken inlopp i somras sköts salut till hans ära. Hoppas hans ande hörde det.

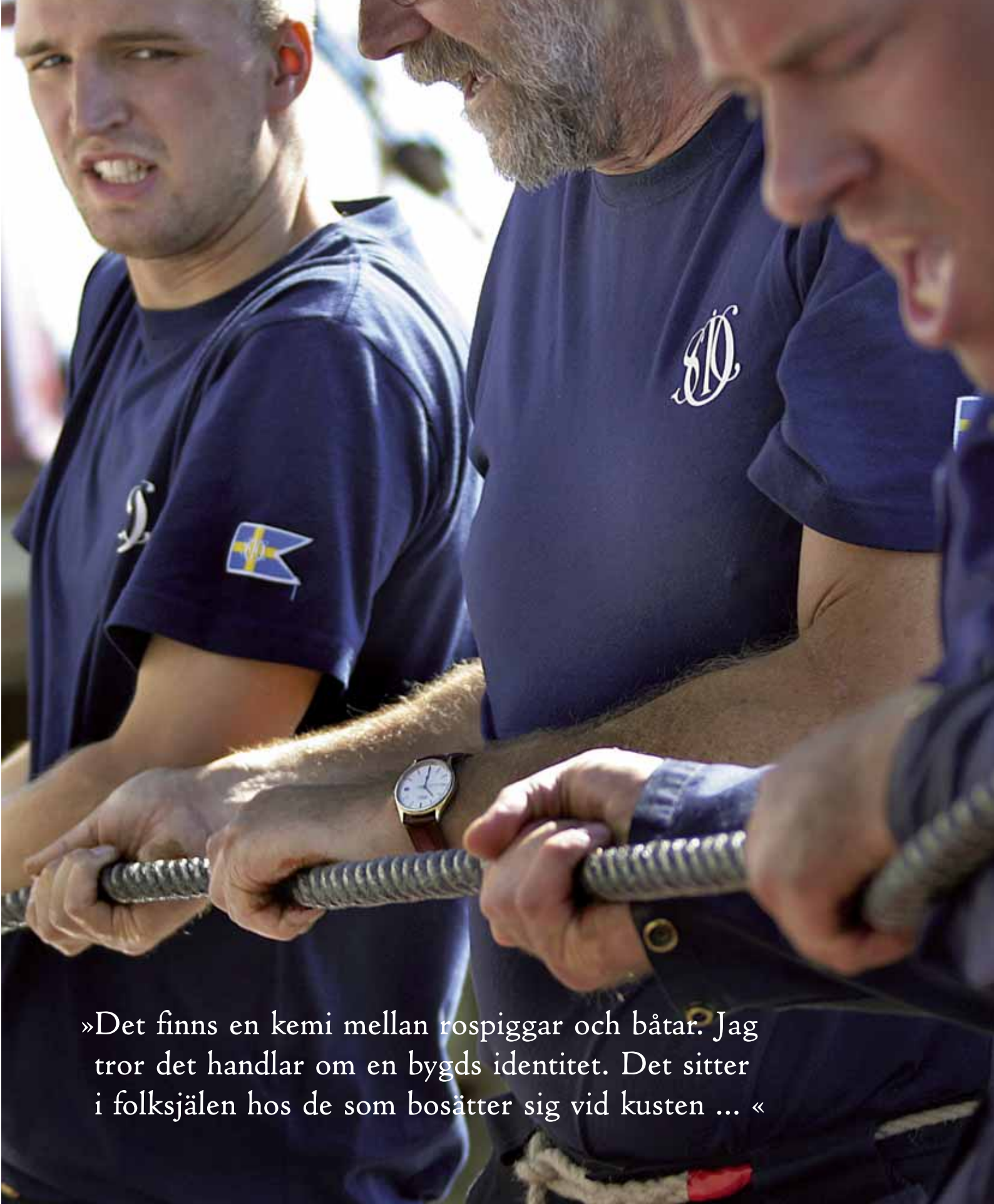
Bakgrunden till hur ostindienfararen blev till är lite smått osannolik. Som en saga faktiskt. Några dykare upptäckte resterna av skeppet på botten. Inte mycket fanns kvar. En marinarknologisk utgrävning pågick under några år och alltmer av skeppets last hittades under lager av lera. Den vansinniga idén att återskapa skeppet väcktes till liv. Med inställningen att ingenting är omöjligt påbörjades bygget. 1995 sträcktes kölen. Åtta år senare sjösattes hon under pompa och ståt med kunglig glans. Drottning Silvia blev dess gudmor och beskyddare. Så uppstod en ny sjöfararepok. 🐬

FAKTA GÖTHEBORG:

Från mars månad erbjuds möjlighet att kliva ombord och äta god middag när hon ligger still i Göteborgs hamn. Kocken **Bengt Sjöström** från den prisbelönta krogen Linnéa har komponerat menyn. Maten serveras på kanondäck av personal i tidstypiska kläder. Denna ostindiska matresa kan bokas av grupper mellan 20 och 80 personer.

Enligt planerna skulle hon göra sin nästa stora långsegling till världsutställningen i Shanghai 2010. På grund av det ekonomiska läget i näringslivet ligger resan på is och en expedition i närområdet planeras istället. Bland alternativen finns tankar på att knyta an till Sveriges ordförandeskap i EU under det här året. Mer information finns på www.soic.se

»Det finns en kemi mellan rospiggas och båtar. Jag tror det handlar om en bygds identitet. Det sitter i folksjälen hos de som bosätter sig vid kusten ... «

Dalarö - porten

**Färsk fisk
& skaldjur**
DALARÖ FISK & DELIKATESSER

08-501 512 90
070-734 64 77
SOMMARÖPPET
MÅ-FR 10-18 LÖ 10-14

**DESTINATION
DALARÖ**
www.dalaro.se
08-501 508 00

Vill du bli en nöjd kund?

Vi vet att det är engagemanget och den lokala kännedomen som tillsammans med hårt arbete får till stånd bra affärer med nöjda kunder och genom att vi både bor och arbetar på Dalarö så finns vi på plats där det händer.

*Har du funderingar kring ditt boende?
Kontakta oss för ett förutsättningslöst möte!*

Välkommen in till vårt kontor på Odinsvägen 21, så berättar vi mer.

Kontoret 08-501 501 01
Gunilla Asp Rahmström 0708-4000 33
Jens Öhling 0708-4000 38

**Christer
Magnusson**
Fastighetsmäklare sedan 1963

till paradiset

Vi kan södra skärgården

Specialister på fastigheter i Stockholms södra skärgård
08-501 518 80, www.dalaroskargard.se

Dalarö Hotel Bellevue

Ett anrikt skärgårdshotell med strålande utsikt över Jungfrufjärden. Restaurangen håller öppet varje dag hela sommaren, boka bord. Nybyggd relaxavdelning mellan Himmel & Hav. Bastu med havsutsikt och ångbastu. En sagolik plats för Bröllop, Konferens & Semesterfirare.

Välkommen!

*Skärgårdssemester! En natt i dubbelrum med
trerätters middag och frukost för 895:- per person.*

Dalarö Hotel Bellevue • Wallinvägen 26 • 130 54 Dalarö
Tel 08-501 504 10 • Fax 08-501 504 73
www.dalarohotel.com • info@dalarohotel.com

Vad gör du i sommar?

Missa inte snorkelleden på Nåttarö
i Hanninges vackra skärgård

Invigning i sommar!

Håll utkik på:

• www.hanninge.se • www.skargardsstiftelsen.se

SKÄRGÅRDSSTIFTELSEN FYLLER 50 ÅR!

Under femtio år har skärgårdsstiftelsen varit verksam i Stockholms skärgård. Det firar vi med jubileumsresor och extra fina vänböcker. I år får våra vänner både en storslagen antologi om skärgården och en jubileumsskrift på 84 sidor om stiftelsens historia och utveckling.

Gå in på www.skargardsstiftelsen.se för löpande information om våra jubileumsresor och registrera dig som vän nu!

Gå med som vän i Skärgårdsstiftelsen under jubileumsåret och få, En värld av öar - den stora boken om Stockholms skärgård. Boken är rikligt illustrerad och omfattar närmare 300 sidor.

Dessutom får vännerna detta år stiftelsens jubileumsskrift som sammanfattar 50 år av stiftelsens historia och utveckling.

Jubileumsårets vänbok - en storslagen antologi!

Årets vänbok är en storslagen antologi om Stockholms skärgård. Det handlar om att försöka ge en någorlunda heltäckande bild av vår mångfacetterade skärgård. Det har gjorts förut i skärgårdslitteraturen, men senast var för över 30 år sedan. Ett bättre tillfälle att fullfölja denna kunskapstradition än i samband med Skärgårdsstiftelsens 50-års jubileum i år finns inte!

I boken samlas ett 15-tal välkända författare och skribenter som alla har stort kunnande om skärgården – var och en på sitt sätt. Det handlar om allt från skärgårdens ursprung, historia, växter och djur, skärgårdsbygd, sommarnöjen, båtliv, skärgårdsbåtar och fyrar. Men också om havsmiljön, människans kolonisation av skärgården samt om författare och konstnärer som inspirerats av det vidunderliga skärgårdslandskapet. Och naturligtvis också om hur Skärgårdsstiftelsen arbetat för att bevara och utveckla skärgården under dessa 50 år.

»Man blir lätt bergstagen. Det finns inga intryck utifrån.
Inga fönster. Det är tyst, stilla, varmt och skönt.«

Arholma inställd på Fred

I ett topphemligt militärt bergrum på Arholma finns nu ett museum öppet för alla. Till och med ryssar. Guider i gröna uniformer tar med oss på en tidsresa till Kalla kriget.

TEXT JOSEFIN EKBERG FOTO ROINE KARLSSON

➔ **MARIE OCH PER ERIKSSON** driver vandrарhemmet Arholma Nord i försvarets gamla baracker och öppnade ifjol det förr så hemliga bergrummet för allmänheten.

– Muséet är en social upplevelse och visar inte bara militär historia, berättar Marie.

Hon beskriver hur kvinnor som är skeptiska till att följa med sina män in i berget kommer ut omvända och utropar »Gud vad intressant«.

Batteri Arholma som det ser ut idag stod klart 1968. Med två pjäser (kanoner) fördelade på Arholma och grannön Ovanskär. Bemanningen bestod av 340 soldater varav en tredjedel var stationerade på Ovanskär och resten på Arholma. I berget bodde hela 100 man. Redan under andra världskriget byggdes en militär anläggning här. Den blev under 60-talet moderniserad för att försvara vårt lilla land medan de två stormakterna USA och Sovjet kapprustade för fullt. Det Kalla kriget.

När Sovjet föll började nedrustningen av försvarsanläggningar i skärgården. Flera har tömts och murats igen. På Arholma reagerade några öbor och bildade en arbetsgrupp vars syfte var att rädda anläggningen till eftervärlden. Tanken på att starta vandrарhem och museum föddes. Men entreprenör som var villig att driva projektet saknades. Av en hän-

delse fick Per och Marie reda på planerna. De bodde i Norrtälje och hade länge velat flytta ut i skärgården (Pers föräldrar har ett ställe på Tjockö). Sagt och gjort åkte de ut för att titta. Marie beskriver första intrycket.

– Shit, det här är väldigt nergånget men ett så otroligt vackert läge.

De insåg att det skulle krävas mycket arbete. Med erfarenhet som stugvärdar i fjällen tog de sig an uppgiften. Bägge är dessutom forna officerare i marinen (det var så de träffades) vilket har underlättat. De fick ett arrendeavtal med Statens Fastighetsverk och började rusta byggnaderna undan för undan. Barackerna är döpta efter öar med likadana kanoner som på Arholma, Ovanskär, Bodskär och Nättarö. I sistnämnda barack, i folkmun kallad Obama, bor familjen själv med dottern *Elsa* nio månader.

Blir bergstagen

På den första baracken möts vi av en jätteskylt med »Välkommen«. Bakom rejåla lagårdsdörrar öppnas ett mysigt inrett rum med grova brädor till golv. Som en varm toppstuga. Det är bara »glüwein« som saknas. Här finns en kombinerad reception/café/butik med det nödvändigaste. Förutom hantverk och souvenirer, tandborstar, rakhylvar och tamponger. Väggar pryds av egenhän-

digt knopade tampar med öglor, elevarbeten från Marinen.

I sin broschyr lockar Arholma Nord med »Regn & Blåst«. Den håller vad den lovar. Just denna dag blåser det 19 meter per sekund och duggregnet hänger i luften. Mysigaste stället nu är kanske ändå »grottan« i berget som vi är så nyfikna på. Vi går förbi vad som liknar en gravsten med texten »Här vilar Fortenheten FO 46« och datumet »9/7 1991«. Bredvid skymtar bergets ingång bakom ett döljande kamouflagenät. Vad som väntar därinne vet vi inte. Marie öppnar och släpper in oss.

– Man blir lätt bergstagen. Det finns inga intryck utifrån. Inga fönster. Det är tyst, stilla, varmt och skönt. Mysigt, beskriver hon.

Först får vi se en kort informationsfilm. Vi blir del av en militär operation. Viktiga fakta och sjökort flimrar förbi. Året är 1981. Den

Marie och Per Eriksson med dottern Elsa.

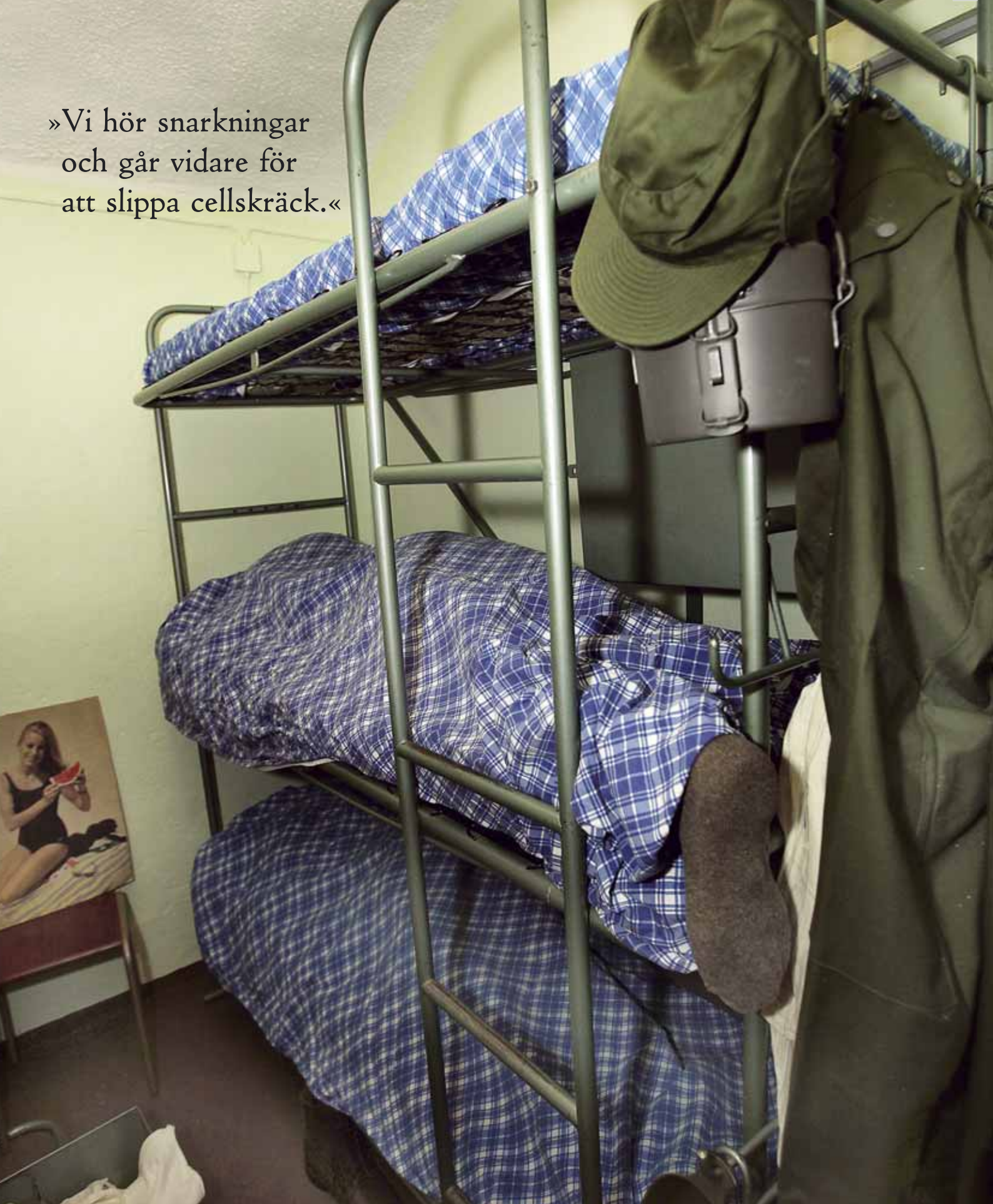

»... en social upplevelse och visar inte bara militär historia.«

»Bredvid skymtar bergets ingång bakom ett döljande kamouflagenät. Vad som väntar därinne vet vi inte.«

»Vi hör snarkningar
och går vidare för
att slippa cellskräck.«

4 november närmare bestämt. Vi får veta att kanonen avfyrar 35 skott i minuten och når halvvägs till Åland. *Kapten Andersson* hälsar oss välkomna och säger med myndig röst:

– Några frågor?

Innan någon har en chans att svara fortsätter han:

– Nä. Va bra.

Vår order lyder »Intag högsta beredskap sjömål« sedan släpps vi in genom en bastant kassavalvsdörr som är både tryckvågssäker och gastät. »Hallen« är en saneringsstation där vi kan duscha om vi blivit kontaminerade. Vi får veta att anläggningen är byggd för att klara att bli instängd tre månader. Inklusivt ett par självmord(!). All automatik går att utföra manuellt. Det tycks som om man tänkt på allt. Här finns verkstad, operationssal, stridsledningscentral, mäss och två

dieselmotorer med stor bränsletank som kan driva allt om strömmen slås ut.

– För femton år sedan hade vi strömavbrott på Arholma. Då strömfördes stora delar av ön härifrån, berättar Per.

Dockor som pratar

Vi går genom långa korridorer och kikar in i trånga små rum. Totalt cirka 70 stycken. Det luktar lump och lumpen. Här och var står eller sitter naturtrogna dockor med Buttersicksfrisyrer och 59:ans uniform. Ibland hörs ljud som får oss att haja till.

– Ja, vad får det lova att vara? undrar kockdockan i mässen och slartrar med kastruller.

Per visar en enormt stor ballongvisp och det känns som om vi förvandlats till små Tummelisor allihop.

– Vi har tankar på att ha julbord här, avslöjar Marie.

Överallt sitter små askkoppar fastskruvade i väggen. Men det finns ingen luftkonditionering. Luftbyte blir det först när man öppnar porten ut och det skapas övertryck. Soldater har beskrivit hur de »överfölls« av matos i ansiktet. Stridsledningscentralen liknar Sjöassistans lokaler där allt är ett enda virrvarr av information för en oinvgd. tv-monitörer, radarapparater, sjökort, knappar och blinkande små lampor. I batterichefens

rum ligger en gulnad DN från 9 maj 1987. På förstasidan står om en bomb på Melodifestivalen som visade sig vara en kokosnöt.

Via spiraltrappor tar vi oss uppåt. I trånga sovsalar med trevåningssängar trängdes man som packade sillar. Vi hör snarkningar och går vidare för att slippa cellskräck. Fyra våningar upp laddades kanonens »revolvermagasin« manuellt med jättelika patroner. På våningen inunder sitter en docka med foten på en pedal, redo att stampa till om kanonen ska avfyras.

På väggen bland all elektronik sitter en speciell spak. Den har två lägen. Krig och Fred. Tänk om det vore så lätt ändå. De klåfingriga har svårt att motstå frestelsen att dra i spaken medan andra förskräckt skriker »Nej«. I dessa tider spelar det ingen roll vilket läge spaken har. Det är bara en säkerhetsspärr som hindrar att kanonen kan vridas sin fulla radie 360 grader.

Vi går ut genom en nybyggd nödutgång på toppen av berget. 20 meter upp. Och möts av en vidunderlig utsikt mot havet och horisonten.

– Vid bra väder ser man Understen, Svartklubben och ibland Åland, berättar Marie.

Intill oss ser vi kanonen som ser märkligt liten ut i förhållande till allt som finns under den. Vi insuper frisk luft och njuter av naturens mäktighet. Nu vet vi vad berget döljer för hemligheter. Något inte ens arholmaborna visste när det begav sig. 🐼

FAKTA ARHOLMA NORD / BATTERI ARHOLMA

- Mellan midsommardagen och 15 augusti ordnas fem guidade turer i muséet per dag. Max 15 personer per grupp. Pris vuxen 80 kr, barn 60 kr. Övrig tid öppnas muséet för gruppvisningar.
- Vandrarhemmet har öppet året runt. Det finns 36 bäddar (vintertid 45), i huvudsak dubbelrum. Men även några enkelrum och fyrbäddsrum. Beläggningen är 2 600 gästnätter/år.
- Det finns vedeldad bastu, cykel- och kajakuthyrning samt sommartid även båturer. Omgivningarna bjuder på bra svampskog, rikt fågelliv, säl och vilt. Inom promenadavstånd ligger smultronstället Nordkap med häftiga naturupplevelser.
- Återkommande evenemang är grillkvällar, Arholmadagen, Eldfesten och julbord. Mer information finns på www.arholmanord.se

Väddö – i Ros

Koppla av mellan himmel och hav
Ren njutning för kropp och själ

Njut en dag eller flera på
Roslagens vackraste SPA-
hotell. Ring oss för goda
förslag och färdiga paket!

Hotell Havsbaden
GRISSEHAMN

KONFERENS, SPA & WEEKEND I ROSLAGEN

Tel: 0175 - 309 30. www.hotellhavsbaden.se

ICA VÄDDÖ
Supermarket 0176-778 80

**VI HAR ÖPPET 8-21
ALLA DAGAR**

Välkommen!

VÄDDÖ
TEL 0176-510 41

INGET KÖPTVÅNG – KOM IN OCH NJUT!

Roslagens högsta sjöläge!

Efter succén med Rumpudden, börjar Credentia nu att projektera nästa stora bostadsprojekt alldeles vid vattnet – Väddö Kanalstad i Älmsta.

Här kommer vi att bygga ca 150 bostadsrätter, bland annat i form av Norrtälje kommuns högsta hus på 15 våningar.

Läs mer på www.credentia.se

Box 24, 760 40 Väddö, info@credentia.se
Tfn 0176-774 00 Faxnr 0176/52388

CRESENTIA

MATS GOLV SINGÖ

Våtrum, golv & väggmatta
Golvslipning Snickeriarbeten
Målning och tapetsering

Fönster-
renoveringar m.m.

SINGÖ TRÄJOLLAR

Serveringsjollar, båtbarskåp
släpjollar, flatekor, kyljollar mm.

Tel 0175/101 07 • 070/8110107 • 070/8110717

Internatfolkhögskola
i hjärtat av Roslagen

www.vaddo.fhsk.se

lagens hjärta

ROSLAGENS SJÖFARTSMUSEUM Älmsta Vaddö

Museum (550 m²) med rika samlingar från
Roslagens sjöfart under gången tid
Beläget på Kaplansbacken
Egen brygga vid Vaddö kanal

ÖPPETTIDER:

1 juni to m 31 augusti kl 10.00 – 16.00
Midsommarafon stängt
Extra öppethållande för grupper efter
överenskommelse

Telefon 0176-502 59

www.sjofartsmuseet.se

Försäljning av kaffe, läsk, bröd och glass

Båtar • Motorer
Vagnar • Service

Vinterförvaring
Tillbehör & Fiske

Vard 9-17, lörd 10-14
www.alubatar.com

Vaddö
Båtcenter

0176-503 44

ÄLMSTA ALUBÅTAR AB

VI FINNS!

- *Lagar & Gör service • Vi tar emot cyklar och mopeder och fixar din klippare när den inte vill längre!*
 - *Likaså motorsågar och röjsågar*
- *Alla märken stora och små. • Vi hyr även ut maskiner*
 - *Säljer mopeder, 4-hjulingar, motorsågar & trädgårdsmaskiner*
 - *Vi slipar dina sågkedjor*

Elmsta Trädgårdsmaskiner

Hyreshuset • Industriområdet/Elmsta
0176-27 40 00

HALLZON
BÅTBYGGERI
ARROW

Bygger och reparerar allt i glasfiber

Östernäs, Vaddö — Telefon 0176-544 46

Mobil 070-460 16 49 — Fax 0176-911 14

P. Berensson Båtbyggeri, Singö NYTILLVERKNING AV TRÄBÅTAR

0175-104 45, 070-539 04 74
www.berensson.se

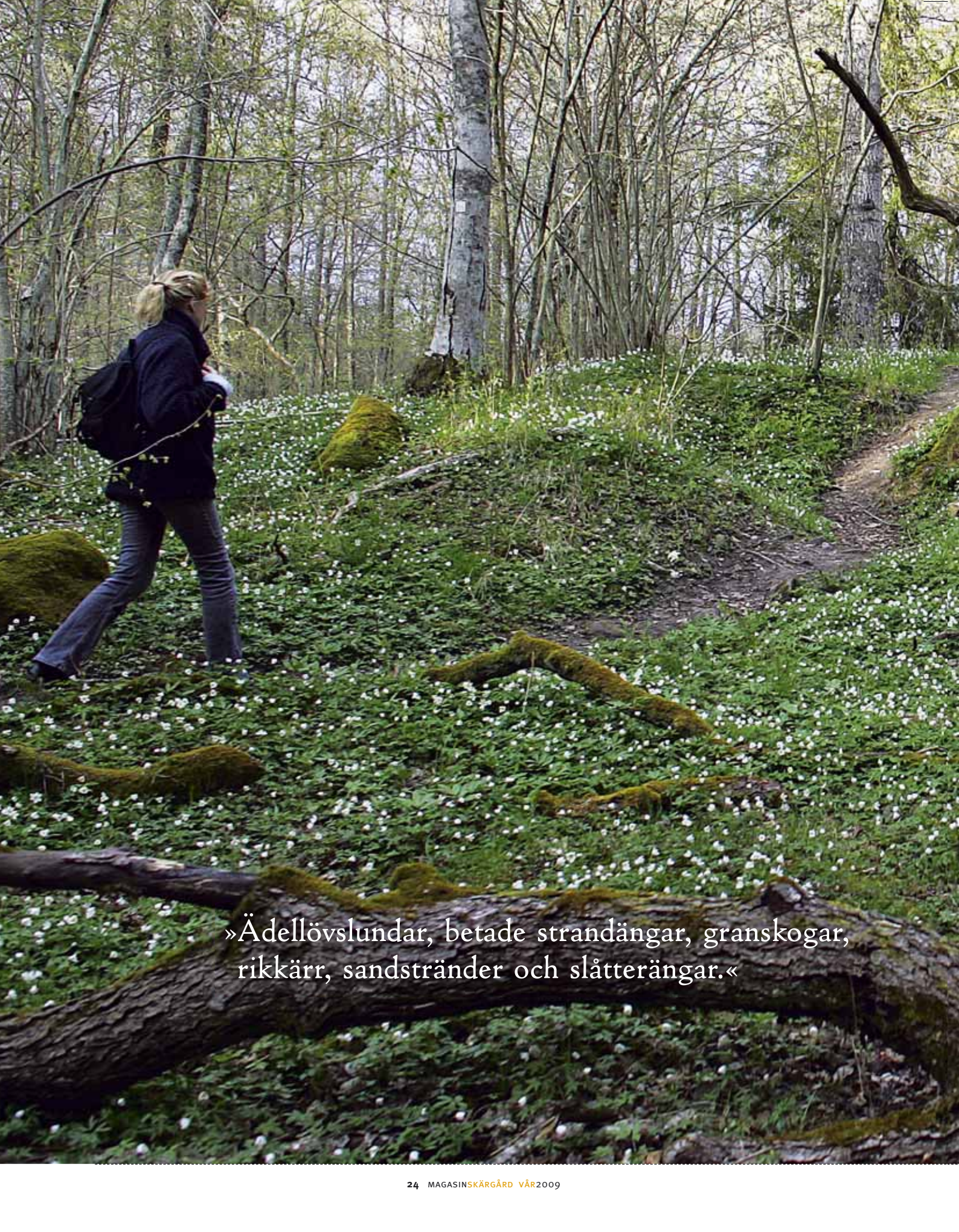
Sir Percy's
catering

0176-52512

www.sirpercyscatering.se

Spännande & traditionell
mat med skärgårdskänsla

Olika bufféer • Bröllopsmenyer • Företagsfester
Glas & porslin • Bord & stolar
Ni ordnar festen vi ordnar resten

»Ädellövslundar, betade strandängar, granskogar,
rikkärr, sandstränder och slätterängar.«

Med lust och fägring stor

Vilket är det bästa sättet att möta våren och fira dess knoppande ankomst? Lämna asfalt & betong och häng med på guidad blomvandring i natursköna Riddersholm. TEXT: JOSEFIN EKBERG FOTO: ROINE KARLSSON

— **VI SAMLAS ETT STENKAST** från färjeterminalen i Kapellskär med långtradare och bilar som rullar ombord på väg österut.

— Här ser vi kontrasten mellan asfalt och grönt. Det är som himmel och helvete, säger vår guide tillika naturvårdare, tillsynsman och vandrarskärsvärd *Gunnar »Ludde« Lodin*.

Han strålar likt en gullviva som öppnar sina blad mot solen när han berättar om »sitt« reservat. Vi börjar vår vandring och går mot Kapellskärsudden och Estoniakorset. Korset restes till minne av de omkomna i den tragiska färjekatastrofen. Här är det närmast till olycksplatsen från fastlandet. Runt hörnet finns en hällristning på en klippa från 1752 då kung *Adolf Fredrik* och hans mannar låg och väntade på väder för att segla till Finland.

Gunnar visar oss en stor tofsäxing. Det låter som en fågelart men är en »extremt ovanlig« gräsväxt som kom med ryssarnas hästfoder när de härjade i skärgården. På andra sidan ligger den lilla ön Kapellskärsskäret med två kolerakyrkogårdar och en familjegrav för ätten Ridderstad. Så mycket dramatik, tragik och död som vilar här (i skrivande stund har en man nyligen kört över kajen och drunknat under oklara omständigheter).

— Det är en stor växt till namnet men den ser liten och löjlig ut, tycker Gunnar och vrider på tofsäxingen.

Tillbaka i nuet traskar vi vidare i jakt på blomsterfågning. Och det finns i överflöd. Med landets tätaste bestånd av gullivivor och

S:t Pers Nycklar.

Tillsynsman Gunnar Lodin har många järn i elden.

hela 3 000 orkidéer av S:t Pers Nycklar som täcker lite drygt en volleybollplan.

Egen riddersholmsblomma?

Gunnar har hittat en plats med massor av kungsängsliljor. Han handräknade dem till 100 stycken. Idag några år senare har de ökat till det dubbla. Drömmen vore en unik och alldeles egen Riddersholmsblomma. Kanske slår den snart in. Det finns en orkidé som liknar Adam och Eva men inte är det. Det kan vara en mutation. En analys ska göras i vår.

— Det här är min absoluta favorit i reservatet. Den kommer med blåsipporna och står hela sommaren, säger Gunnar och visar en skogsbingel, den första arten Linné listade och som finns avbildad på hundralappen.

— Det finns han- och honblommor. Hanblomman har en lång grej som blommar. Honblomman har kulor som skjuter skarpt i augusti, beskriver han.

— Den går att röka, påstår en i gruppen.

Vi passerar en massa små stugor som har drömläget vid vattnet mot söder. Det är gamla svartbyggen som byggdes av dåvarande ägaren till Riddersholm och hyrdes ut till sommargäster. De kallas pappaskarna.

— Enligt myten kom bilar i lådor som de här husen byggdes av, berättar han.

Diskussioner huruvida de bör få finnas kvar har länge förts. Det ligger i allmänhetens

intresse att komma åt stränderna. Vi stannar till och Gunnar pekar mot en ö som heter Marö. Där står ett högt torn. Vår guide berättar att en grosshandlare köpte det i München 1921 och flyttade tornet till ön. Varför? Jo, han ville ha en myggfri groggveranda. Och det fick han. 36 meter över havet.

— Tänk sen när de skulle klättra ner därfån, säger han och beskriver hur fantastisk utsikten är, så högt upp att man ser ner på kommandobryggan när finlandsfärjan passerar.

På ön lär smugglare ha haft ett stort spritgömställe under en jättegren. Det var på den tiden när smugglarna gäckade tullarna till vansinne. Då var finsk sprit gömt i buskarna på öarna lite var stans i skärgården. Ironiskt nog flyter idag tonvis med alkoholhaltiga drycker ombord på de tax-freefartyg som dagligen åker förbi. Helt lagligt.

Gömd skatt

Vi går med raska steg till Själomsgrundet, en populär bad- och utflyktsplats på en liten halvö som brukar vara knöfull med turister. Om somrarna går en utklädd GB-clown och säljer glass för glatta livet. Gunnar bjuder på illgrön saft i plastmuggar. Hemkokt älgörtsdryck. Som ett livselixir från druiden i Asterix.

— Det är en specialité jag gjort på älg-

»Riddersholm har skiftande natur för alla smaker.«

»Naturen vårdas ömt med bete, röjning och hamling i en symbios mellan människan, boskap och allt levande.«

FAKTA RIDDERSHOLM

- Här har funnits två byar, östra och västra Sidö sedan medeltiden som nu är borta. På 1700-talet fanns hela 14 gårdar som ryssarna brände ner. 1720 blev det fideikommiss åt ryttmästare Peter Soldan som adlades Ridderstad. Han lät bygga en herrgård och anlade en fransk park med allé som finns kvar än idag. Herrgården är privatägd.
- 1972 köptes marken av landstinget för att komma åt hamnen i Kapellskär. 1998 bildades naturreservatet och året därpå tog Skärgårdsstiftelsen över. Reservatet består av 350 hektar mark och lika mycket vatten.
- Vid vandrarhemmet står en av landets största stolpkvarnar från 1776. Den är helt intakt. Här finns Sladdstycket, ett hembygdsmuseum i ett gammalt båtsmanstorp. Gunnarsmaren, roslagens artrikaste rikkärr och ett av de orkidétätaste ligger i skogen. I Södersundet häckar skäggdoppingar.
- Det finns vandrarhem, camping, äventyrspark och småbåtshamn med gästplatser. Gärdsgårdskurser med klassificeringen Naturens Bästa arrangeras. För mer information ring Gunnar Lodin på STF Fritidsbyn Kapellskäret 0176-441 69 eller 0708-80 08 38.

Majviva.

FOTO: JOSEFIN EKBERG

Gunnar Lodin.

gräs. Det innehåller mycket acetylsalicylsyra, berättar Gunnar.

Efter den stärkande drycken som smakade som en blandning av krusbär och bamyll promenerar vi med raska steg vidare på den upptrampade stigen. Plötsligt snubblar vi på en väldigt ovanlig art. Intill hasseln växer en vätteros. Den parasiterar på hasselns rötter för att få klorofyll får vi veta.

Vi vandrar vidare. Fåglar kvittrar ikapp och i hagen betar kor men skogens vilt ser vi inte skymten av. Måhända anar älgarna oss långt innan vi har en chans att komma nära. Vill man se vilt får man nog sitta still tyst på en stubbe och vänta. Vi stannar till på en plats där en förmodad björns spillning en gång hittades. Det strök omkring en björn i trakterna då. Men det konstaterades bara vara hästbajs.

Mystiska gropar

Vi går förbi en stor grop och undrar vad det kan vara. En meteor som slagit ner? En

ryssugn? En jacuzzi för elefanter? Svaret är att det bröts sandsten. Stenen fraktades till Stockholm och användes till husbyggen. Kvar i naturen blev dessa runda gropar. Gunnar knäböjer bredvid stigen och tar fram något ur ett ihåligt träd. Gömd i roten ligger en plastlåda med småsaker och ett block. Det är från den nya friluftssporten geocaching. Med gps ger man sig ut i naturen och letar rätt på olika punkter där en gömd »skatt« ska ligga.

– Ett modernt sätt att få folk ut i skogen, säger Gunnar.

Tänk så mycket spännande en enkel blomvandring kan bjuda på. Riddersholm har skiftande natur för alla smaker. Ädellövslundar, betade strandängar, granskogar, rikkärr, sandstränder och slätterängar. Det finns 20 kilometer markerade strövstigar med informationstavlor. Om våren är stora områden täckta av vitsippor och gullvivor. Det finns många rödlistade arter. Både insekter, lavar och växter. Naturen vårdas ömt med bete, röjning och hamling i en symbios mellan människan, boskap och allt levande.

– Här nere var det alsumpskog. Det var totalt igenväxt. Vi högg ner och fräste stubbarna. Redan första året var blommorna tillbaka. Bland annat majviva och förgätmigej har kommit enormt, säger han med den glädje alla som påtat i sin rabatt känner när blomknopparna spirar.

Livet återvänder. Det är vår. Pånyttfödelsens årstid. 🌱

Recept

ÄLGGRÄSDRICKA

En härligt svalkande dryck som är febernedsättande, inflammationshämmande, urin- och svett drivande, perfekt för huvudvärk, dagen efter-dricka – en dunderkur med andra ord!

- 250 g blommor av älggräs (ca 50 klasar)
- 2 liter vatten
- 2 citroner
- 2 lime
- 2 kg socker
- 1/2 msk citronsyra
- 1 km natriumbensonat

- Skölj älggräset och lägg det sedan i en stor hink eller bunke.
- Skär citronerna och limen i tunna skivor och lägg dem bland älggräset.
- Koka socker och vatten tills sockret löst sig.
- Rör ut citronsyran och natriumbensonat i lite av sockerlagen och häll allt över blommorna och citronerna, rör om, täck med lock och låt stå svalt i fem dygn, rör en gång per dag.
- Sila saften och häll på flaska, tillsätt konserveringsmedel eller frys i frysbägare.
- Späd ungefär 1:4 och servera med is och citronskivor.

Norrtälje – Roslag

KÖK BAD KAKEL
GARDEROBER INREDNINGSPARTIKLAR

Köksboden

Sebende

Mellan Svanberga och Söderbykarl
ÖPPET
Fre – Sön 11 – 17

Norrtälje

Billborgsgatan 8
ÖPPET
Tis – Tors 11–18, Fre 11–17, Lör – 11–14

www.köksboden.se 0176-126 63 koksboden@tele2.se

Skall du sälja eller köpa hus?
Vi hjälper dig med båda.
0176-778 70

Swedbank

Fastighetsbyrån

Roslagens största lampaffär
400 m²
belysning & interiör

Öppet, tisd–fred 11–18 lörd–sönd 11–16

LjusExperten[®]

VRETA, vid E 18 mot Kapellskär 0176-220 240 www.ljusexperten.se

SKA DU SÄLJA RING OSS!

Vi säljer i Roslagen

och har stor efterfrågan
på villor, bostadsrätter och fritidshus,

både på fastlandet och öar, då med egen visningsbåt.

OBS! Fri värdering och rådgivning inför försäljning.

VERKSAM I ROSLAGEN I MER ÄN 25 ÅR

Riks
MÄKLAREN

0176-141 18

LILLA BROGATAN 8, NORRTÄLJE
www.riksmaklaren.se/norrtalje

JANSSONS MARKISER

Allt i solskydd

Markiser • Persienner
Rullgardiner • Konstrotting

Just nu: Gratis markismotor vid köp av Brustor terrassmarkis
(Erbjudandet gäller från markisbredd 351 cm tills vidare)
Kontakta oss gärna för gratis mättagning!

Stockholmsvägen 19, 761 43 Norrtälje
Tel 0176-177 95, E-post info@janssonsmarkiser.com
www.janssonsmarkiser.com

ens huvudstad

Vinn färg till ditt rum

Gå in på www.flugger.se och vinn färg till ditt rum!
Vi korar vinnare varje månad fram till den 30 april 2009.
Nu får du dessutom 25% rabatt på inomhusfärgen Dekso 5, Flugger 270 tapetlim, Flugger 377 vävlim och på Fiona tapeter. Erbjudandet gäller på ordinarie pris under v. 9-13.

Flugger färg

Baldersgatan 25, Knutby Torg, tel 0176-206 100
Vardagar 9-18, Lördag 10-14 www.flugger.se

HAMNLADAN

Roslagens största **LOPPIS** Vi köper dödsbon och hela hem
Hämtar • Städar • Röjer

- Kontant betalning
- Kort varsel

Öppet: Mån-Fre 10-18 • Lör-Sön 10-16
Hamnplan 1, Norrtälje Tel: 0737-13 12 00

Säljer även gasol

GULDSMEDERNA

Posthusgatan 6 Norrtälje tel. 0176-156 56
www.guldsmederna.se

Restaurang
Festväning
Konferens
Motorbåtscharter
Catering

www.roslagscharter.se • www.ssnorrtelje.se
0176-191 40

HELLO KITTY

PORATHS GULD

ETABLERAD 1891

TULLPORTSGATAN 1, NORRTÄLJE 0176-101 62

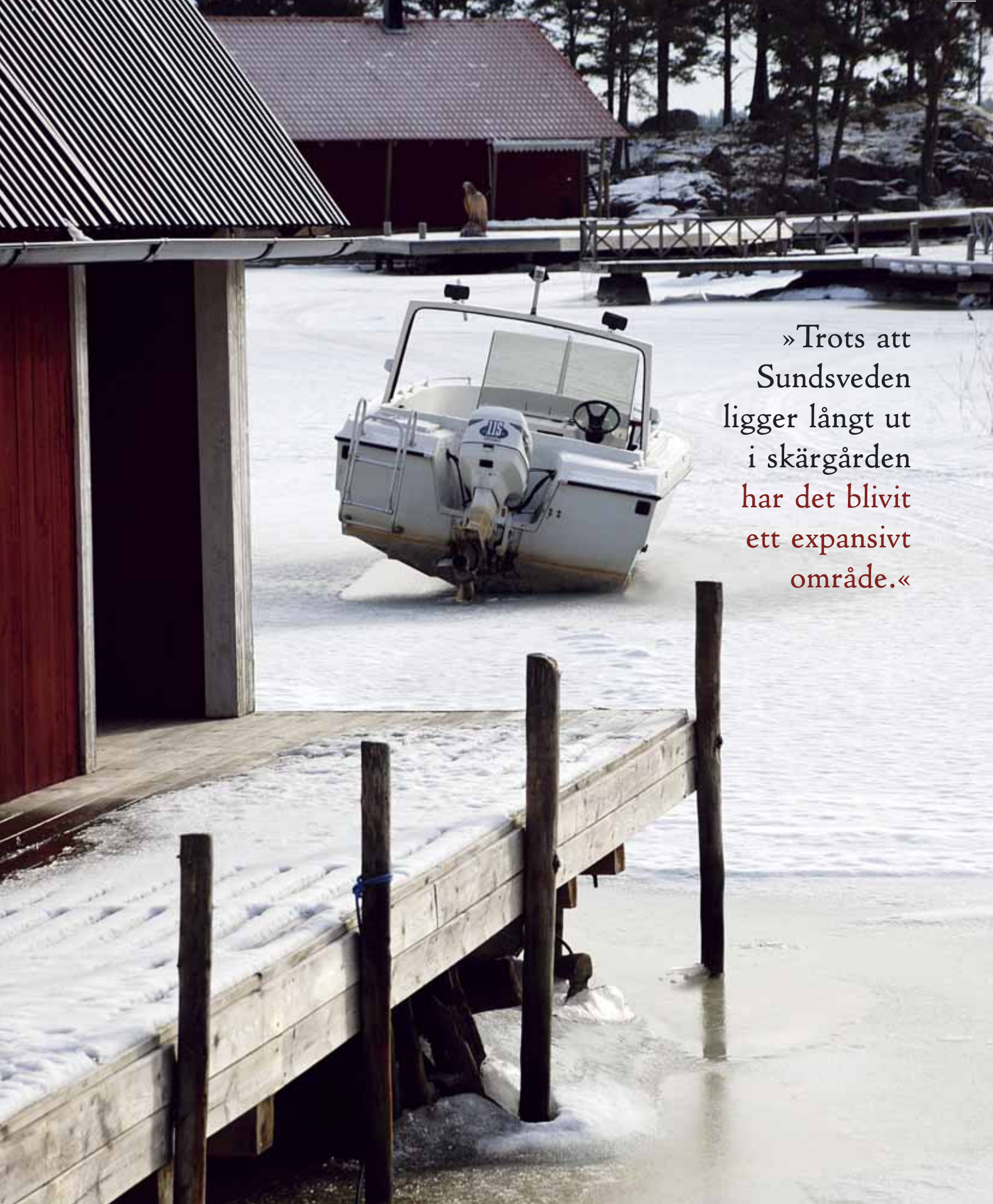
»Från köksfönstret ser de ut över havet och trots att utsikten är välbekant uppskattar de den lika mycket fortfarande.«

Sundsveden - i skärgårdens vildmark

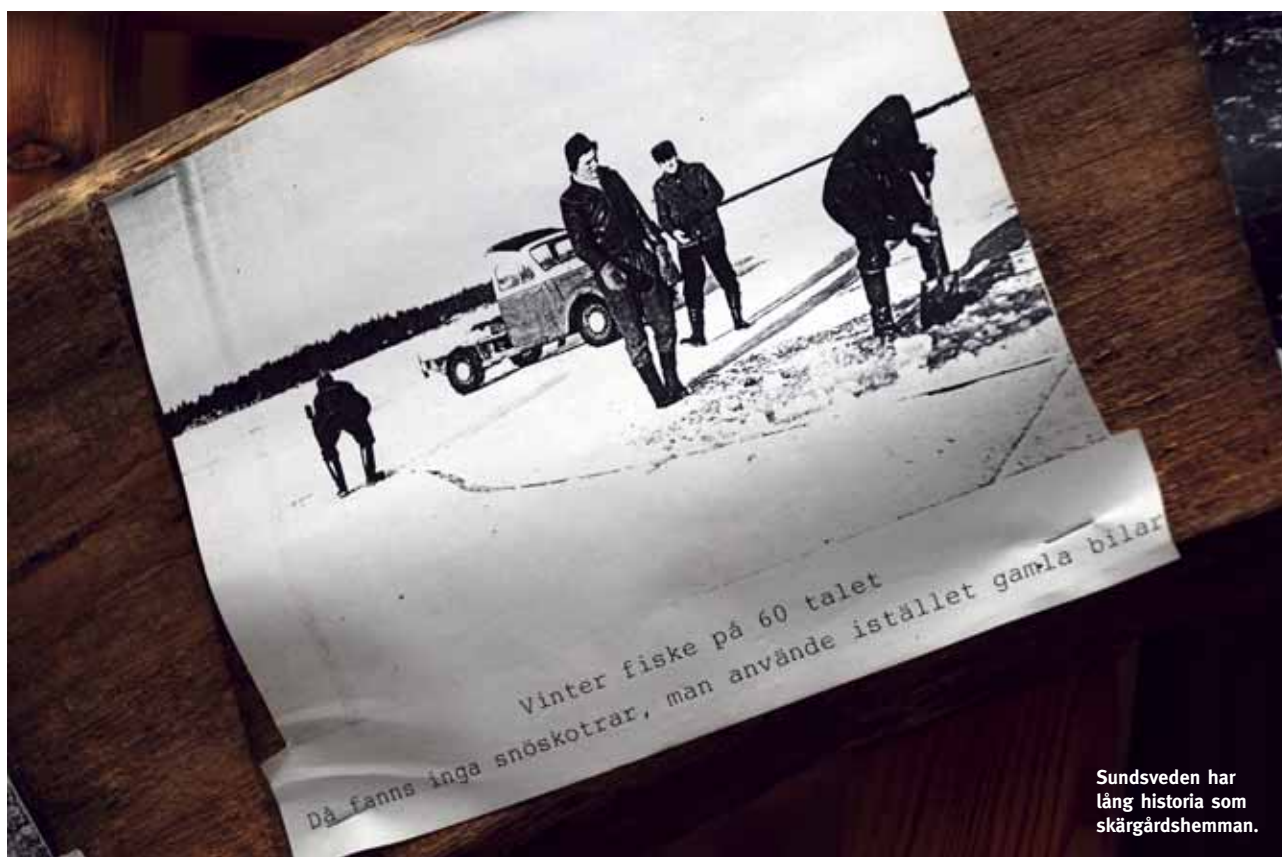
Familjen Sjölander driver konferens- och lägeranläggningen Sundsveden med betoning på personligt bemötande. Hit söker sig allt från ledningsgrupper till turistande brassar. Framför allt är det lugnet, stillheten och den vackra skärgårdsmiljön som lockar. Och den goda maten förstås.

TEXT: ANNE ADRE FOTO: JOSEFIN EKBERG

»Trots att
Sundsveden
ligger långt ut
i skärgården
har det blivit
ett expansivt
område.«

Sundsveden har lång historia som skärgårdshemman.

→ **SUNDSVEDEN** ligger längst ut på Söderön, utanför Östhammar. Roland Sjölander driver anläggningen tillsammans med hustrun Kerstin som flyttat hit från Gräsö.

– Jag är lyckligt lottat som kunnat bo kvar och göra det jag vill, säger Roland.

– Eftersom vi båda är skärgårdsbor från födseln, har vi en stark känsla för den natur och de människor som finns i skärgården, säger de.

Vägen hit ut går genom gammalt jordbrukslandskap. Den sista biten är vägen smal och ringlande. Med lite fantasi är det inte svårt att föreställa sig hur korna en gång lunkade fram här. Man får vara glad om man slipper möte ...

Från början var Sundsveden ett gammalt skärgårdshemman, med fiske och jordbruk som näring. Att ta sig hit med bil var omöjligt före 1955. El fick de 1962.

Roland föddes här liksom hans mor. På 50-talet började Rolands föräldrar hyra ut stugor. För dem var det viktigt att träffa folk

och för storstadsborna var det skönt att komma ut till lugnet.

– För skärgårdsborna gav det också lite perspektiv på tillvaron, ler Roland.

Stuguthyrningen visade sig vara ett lyckokast och det utvecklades mer och mer. Men någon långtidsplanering har aldrig funnits.

För 20 år sedan drog Roland och Kerstin igång den verksamhet som finns idag. Med konferenser, aktiviteter som skattletning på en obebodd ö, roddsafari, femkamp eller bad i tunnan ute på klipporna.

– Vi har känt av vad som går att göra. Man får en tokig idé och vill prova. Vi har utökat efter hand men vill inte att det blir för stort. Det är viktigt att hinna med och få det personliga bemötandet med gästerna.

Det är Roland och Kerstin som själva håller i femkampen, som lagar och serverar maten och får på sätt en fin kontakt med dem som kommer hit. I köket finns även Anna-Katti Westerberg, från Ormön.

– Allt har skett efterhand som vi kunnat utveckla. Det har varit bra, man slipper

Louise Wahlgren och Roland Sjölander.

Kerstin Sjölander och Anna-Katti Westerberg har recepten i sina huvuden.

FOTO: ANNE ADRE

Recept

LAX- OCH RÄKBAKELSE (10 stycken)

30 skivor formbröd

Fyllning:

250 g räkor

200 g varmrökt lax
2 dl crème fraîche
1 dl majonnäs
1 dl hackad dill
1/2 tsk citronpeppar
salt

- Ta ut runda skivor av brödet ca 7 cm i diameter med hjälp av ett glas.
 - Skär räkor och varmrökt lax i små bitar, blanda med resten av fyllningen smaka av med salt.
 - Bred hälften av fyllningen på 10 av bröden, lägg på nästa bröd och fördela resten av fyllningen.
4. Avsluta med det sista brödet.

Garnering:

2 dl majonnäs
10 skivor kallrökt lax
150 g räkor
gurka, citron och dill

- Bred ett tunt lager med majonnäs runt kanterna och på ovensidan, plasta in och låt bakelserna vila några timmar i kylskåp, så att brödet blir saftigt.
- Vid servering täck kanterna med kallrökt lax. Garnera med räkor, gurka, citron och dill.

låna upp stora pengar och klarar därmed de nergångar som kommer ibland. Vi har öppet hela året, vilket inte är så vanligt i skärgården. Vintertid kommer en hel del skridskoåkare hit och njuter av de fantastiska havsisarna.

Roland och Kerstin har investerat i en passagerarbåt, som bland annat går på charter och fisketurer i skärgården. Idag finns här nio stugor med totalt 40 bäddar, bara 40 meter från havet. De flesta med en fantastisk utsikt över havet. Och gästerna uppmanas att hålla ögonen öppna eftersom både havsörn och säl syns titt som tätt.

Men det är konferensverksamheten som är störst för Roland och Kerstin.

– Många ledningsgrupper från olika företag kommer hit. De är lite less på att bo på hotell och uppskattar det vi erbjuder.

Fisket lockar också många, bland annat personer från Östeuropa. Men här har stora delar av världen varit representerad. De utländska gästerna uppskattar framför allt tystnaden. Och fascinerar av allemansrätten.

– En italienare som var här fick syn på en olåst cykel och han kunde inte förstå hur man vågade ha det så!

Men maten är naturligtvis också viktig för gästerna. Här lagas den av färska råvaror och det mesta görs utan recept.

– Vi har jobbat så länge så vi har det mesta i huvudet. Abborre med kantarellsås är

väldigt populärt, liksom vår citronpepparlax, berättar Kerstin och Anna-Katti.

Men det är inte bara köket som är deras revir. De städar stugorna och sköter tvätten. Och säger att det bästa med arbetet är alla positiva reaktioner de får från gästerna.

– Och så har vi kul när vi jobbar! Vi skratrar mycket tillsammans.

Från köksfönstret ser de ut över havet och trots att utsikten är välbekant uppskattar de den lika mycket fortfarande.

– När fullmånen lyser som en silversträng i vattnet på kvällen, då är det fantastiskt! Liksom de tidiga morgnarna som kan vara otroligt vackra.

Anna-Katti har arbetat här i tio år och åker båt från Ormön varje dag.

– Det är perfekt att kunna bo och arbeta i skärgården. Men visst är det lite kämpigt ibland, när isen ligger och man får hacka sig fram med årorna. Men då är det å andra sidan ganska lugnt här, säger hon.

Trots att Sundsveden ligger långt ut i skärgården har det blivit ett expansivt område. Under senare år har ett flertal familjer flyttat hit. I dagsläget finns 25 bofasta här ute. Bland annat Rolands och Kerstins son *Kjell* med familj. Så de ser ljus på framtiden.

– Vi erbjuder en salig blandning av allt. Men det är kul, man hinner inte ledsna. Roligast är förstås att träffa människorna, säger Roland. 🍷

»Men maten är naturligtvis också viktig för gästerna. Här lagas den av färska råvaror och det mesta görs utan recept.«

»... konferenser, aktiviteter som skattletning på en obebodd ö, roddsafari, femkamp eller bad i tunnan ute på klipporna.«

Östhammar/Öregrund

Forsmarks Wårdshus

I detta vackra 1700-talsbruk ligger Wårdshuset med stor uteservering mot Bruksdammen
Enkel och dubbelrum
i gamla betjäntflygeln och tvätthuset
www.forsmarkswardshus.se Tel 0173-501 00

MATTON MARIN

ANYTEC
BOATS

Uttern

Silver & RYDS

0173-214 00
www.mattonmarin.se

Hotell Rosenberg Roslagen
*** En oas i Roslagen ***
www.rosenbergroslagen.se 0173-463 80

I ETT GAMMALT SÄDESMAGASIN

Öppet: Tisdag & Torsdag 11-17 Lördag 10-15
Välkomna
sundboden.oregrund@telia.com
www.green-house.com/sundboden

Sundsveden

Upplev Öregrunds skärgård

Konferenser | Stugor 40 m från havet | Bastu med bad i tunna
Uthyrning av båtar | Femkamp | Fiske
Skärgårdsturer med eget fartyg | Sväartaxi under vintern

0173-70242
www.sundsvedenturist.se

Båt & Motor AB i Östhammar – Norra Roslagen!

THULE
TRAILERS

Yamaha, SeaMaster, Mercury,
WV och Mercruiser.

Släpvagns-
uthyrning!

Båtförsäljning
& service!

Välkommen till...

BÅT & MOTOR

Parkgatan 1 Östhammar • Tel 0173-124 30
www.bat-motor.se

Bryggeriet som håller ångan uppe

Det känns långt till sommaren nu i februari. Snöblandat regn faller på den nya stora altanen, där Nynäshamns Ångbryggeri kommer att ha besökande grupper i sommar. Innanför altanen pågår ett hektiskt arbete att bygga upp ett trivsamt rum, som en liten pub, där besökarna får lyssna på bryggeriets historia, fakta om öl och även prova på bryggeriets egna öl tillsammans med ackompanjerande tilltugg. TEXT O. FOTO: MISSE LJUNGSTRÖM

→ **NYNÄSHAMNS ÅNGBRYGGERI** har gamla anor. Mycket äldre än grundarna *Lasse Ericsson*, *Tony Magnusson*, *Christer Johansson* och *Pelle Hedlund* har – även om de är väl så etablerade i mikrobryggeriernas Sverige.

Lasse, Tony, Christer och Pelle upptäckte sitt starka gemensamma ölintresse ganska tidigt och startade en ölklubb 1988. Efter mycket provande och bryggande på amatörnivå hemma i köken, resulterade det i att de kunde öppna sitt bryggeri Nynäshamns Ångbryggeri 1997.

Den första öl de lanserade var en frisk ale med torr och balanserad beska och namnet Bedarö Bitter. Den blev succé och är fortfarande favoriten, som vunnit både uppskatt-

ning och utmärkelser. Sedan flera år finns Bedarö Bitter även i Systembolagets ordinarie sortiment.

Nu är den kompletterad med öl av många typer, som även de belönats med utmärkelser på Stockholm Beer Festival. Totalt har Nynäshamns Ångbryggeri fått 34 utmärkelser för sina öl! Hittills!

– Nynäshamns Ångbryggeri är ett gammalt namn från 1920-talet, berättar Lasse Ericsson. Bryggeriet H. Andréns ångbryggeri i Nynäshamn bryggde svagdricka mellan 1912 och 1919, då bryggaren Sarve tog över och började brygga hederlig svensk pilsner klass II. Han gav också bryggeriet namnet Nynäshamns Ångbryggeri.

Lasse visar respektfullt upp en flaska pilsner från 1923, som ligger väl inbäddad i träull, medan han berättar historien för mig.

På den tiden var meningen med namnet ångbryggeri, att signalera att det var ett modernt bryggeri med alla de nya maskiner med ångdrift som stod till buds som hjälpmedel.

Det hade ingenting med beteckningen »steam beer« att göra.

1926 köpte stockholmsbryggaren *Gustaf Pihl* bryggeriet men han bryggde aldrig någon öl i Nynäshamn. Den bryggdes på hans välkända bryggeri i Stockholm, som låg på Söder där Ringen nu finns, och kördes ner till

Nynäshamn för att tappas på flaskor där.

På 1930-talet övergick han till att köra ner redan färdigfyllda flaskor istället.

Som många andra av landets små bryggerier försvann både Gustaf Pihls och Nynäshamns Ångbryggeri under efterkrigstidens rationaliseringar och sammanslagningar av bryggerier.

När sedan intresset för öl vaknade i landet många år senare fick Nynäshamns Ångbryggeri chans att återuppstå. Det var helt tack vare att de fyra grabbarna i ölklubben odlat sitt ölintresse väl och bryggt brygd efter brygd hemma i köken. Nu kände de sig mogna att brygga i större skala och bryggeriet blev deras alldeles speciella skötebarn, men först helt på hobbybasis.

För tre år sedan flyttade de in i gamla elverket på tomten bredvid och sedan många år tillbaka jobbar de alla tre på heltid, och lite till, på bryggeriet. Dessutom finns ytterligare fem personer knutna till verksamheten, en av dem den nya delägaren *Thomas Hansen*.

– Vi har ökat mycket mer än vi trodde, vi räknade med att dubbla men det blev fyrdubbel, säger Lasse och lägger till att det är svårt att expandera i den här takten.

Han visar mig runt i bryggeriet. Idag är det fredag och då är det alltid städ dag och ingen öl bryggs. Lasse är annars den som brygger ölen, han varvar med bryg-

»Vi jobbar verkligen för att få bort begreppet ›stor stark‹ och erbjuder öl för alla smakriktningar.«

Pilsner klass II från 1923.

garna *Andreas* och *Swinge* och de brygger 4–6 gånger per vecka, ibland i tvåskift.

Bryggutrustningen från gamla bryggeriet byttes ut när de flyttade hit. Det enda som är kvar av den gamla utrustningen är åtta små lagertankar, där bryggeriets populära barley wine nu ligger och mognar. För övrigt är allt nytt, såväl bryggverk som jästankar och lagertankar, bland annat en konisk rostfri tank från Kina. Den har en mystisk färg

» ... olika öl, alla med namn efter lokala öar, kobbar och vikar; från första Bedarö Bitter, som är en bitter ale, Landsort Lager, Ålö Ale, Indianviken Pale Ale ... «

Lasse Ericsson visar de rostfria tankarna.

jämfört med de andra tankarna och när man tittar närmare syns det tydligt att ytan är väldigt rostig.

– Ja, de europeiska tankarna håller en helt annan kvalitet, säger Lasse lite generat och tar mig vidare till lagret, eller rättare sagt det som ska bli nya tappnings- och etiketteringsrummet, när lagret flyttar ut på den del av den nya lastkajen som ska byggas in, precis under den stora härliga altanen utanför den fina provnings- och besökslokal de just inreder.

– Vi räknar med att vara färdiga med den i april och kunna börja med gruppbesök lite smått då, berättar Lasse.

Öppet för bryggeribesök

Bryggeriet kommer att kunna ta emot grupper på upp till 40 personer, som då erbjuds rundvandring i bryggeriet med insyn i bryggprocessen och guidning om ölen och dess historia. Därefter blir det provning av de egna ölen till en »bryggbarbricka« med lämpliga tilltugg uppe i den nya lokalen eller kanske ute på altanen, där det är sol från tidig för-

middag till sen kväll på sommaren.

Redan nu samarbetar man med konferensgårdar, som gärna vill kunna erbjuda sina konferensgäster något mer.

– Man behöver inte vara 40 personer, menar Lasse. Ministorlek är en grupp på 15 personer men vi kommer också att ha vissa kvällar för dem som är färre. Men det gäller att boka i god tid, det kan handla om väntetider på en månad.

Det är Lasse och Tony, som guidar besökarna och de bekräftar att intresset för öl har ökat i landet och att det är väldigt många som är intresserade av att lära sig allt om öl.

– Vi jobbar verkligen för att få bort begreppet »stor stark« och erbjuder öl för alla smakriktningar, säger Lasse och nämner olika öl, alla med namn efter lokala öar, kobbar och vikar; från första Bedarö Bitter, som är en bitter ale, Landsort Lager, Ålö Ale, Indianviken Pale Ale, Pickla Pils, Yttre Gaarden, som är en frisk veteöl av belgisk typ, nattsvarta Sotholmen Stout och Bötet Barley Wine, som är portvinslik och passar utmärkt till desserter.

Det senaste tillskottet i sortimentet är en ekologisk ale med namnet Ekholmen Ekologiska Ale, som kommer in på Systembolaget i april.

– Det är extra roligt att det är just den, säger Lasse, för Systembolaget gick ut med offertförfrågan där tio producenter svarade och valde sedan vår öl.

Ekholmen ale innehåller ekologisk malt från England. Den är dubbelt så dyr som annan malt och den ekologiska humlen, också från England, är tre gånger så dyr. Råvarupriserna samt Krav-märkningen gör att det blir en mer kostsam öl än en icke ekologisk, vilket innebär ett högre pris för konsumenten.

Men intresset för ekologiska produkter växer stadigt, liksom intresset för öl. Med det i tankarna bör det inte vara några svårigheter att sälja den till miljömedvetna ölälskare.

Rent vatten, ekologisk malt och humle samt jäst!

Något att njuta av på Nynäsbyggarnas altan eller på en klippa vid stranden en solig afton i sommar!

Bättre kan det inte vara! ☺

Nynäshamn i söder

RÖKT FISK
FÄRSK FISK
SKALDJUR
DELIKATESSER
EGNA
INLÄGGNINGAR
CATERING
UTESERVERING

**NYNÄS
RÖKERI**
FISKEHAMNEN • NYNÄSHAMN
08-520 100 23 • www.nynasrokeri.se

Sjöbloms Öja Bod

JULBORD
KONFERENSER
MIDDAGAR
BRÖLLOP
FESTER
BED & BREKFAST
LUNCHER
LUNCHKORGAR

08-520 341 11 • 070-531 90 80 • www.landsort.nu

Bedarö Bitter
(1410-01)
finns på samtliga Systembolag i Sverige

Nynäshamns Ångbryggeri

Hälften av alla som drunknar
har alkohol i blodet

NYNÄSHAMNS GÄSTHAMN HAMNEN FÖR HELA FAMILJEN

Nynäshamns Gästhamn & Turistbyrå. Fiskargränd 5, Fiskehamnen
Tel 08-520 737 00 / 08-520 116 35. info@nynashamn.se
Mer info: www.nynashamn.se/gasthamn och www.visitnynashamn.se

Skärgårds
hotellet
NYNÄSHAMN

Kaptensgatan 2
149 31 Nynäshamn
Tel: 08-520 111 20
www.skargardshotellet.com

A photograph taken from an indoor perspective looking out through a window. Three black and white geese are standing in a snowy outdoor enclosure. The geese have white bodies with black wings and necks. They are positioned in a line, with the middle one facing the other two. The background shows a snow-covered ground, a wire fence, and some wooden structures. The window frame is visible on the right side of the image.

»En dröm han på äldre dar har
förverkligat och han tycks vara
lika lycklig som sina djur.«

Det började med fem kalkoner som husdjur. Idag är det en hel kalkonfarm med gårdsbutik som säljer pastej, korv, färs, röra, burgare, smörgåstårta och schnitzel av kalkonkött.

TEXT O. FOTO: JOSEFIN EKBERG

Husdjur blev kalkonfarm

— Välkommen till Tomta Kalkonfarm strax utanför Grisslehamn. *Bernt Jansson* har byggt sig ett eget litet mini-Skansen. Här bor geten *Milko*, tre gäss, sex får, 20 ankor, ett 100-tal höns och tre kalkoner. De är hans husdjur och får varken slaktas eller avlivas.

Varje vår i april-maj, åker Bernt med sin skåpbil till Västergötland för att handla cirka 300 dagsgamla kalkonkycklingar av rasen *British United Turkey But*. De små dunbollarna kostar 32:50 kr plus moms styck.

– Det ska vara varmt, 37 grader hos dem. När de är sex-sju veckor gamla släpper jag ut dem. Men man får passa så det inte regnar.

De kan få lunginflammation, säger Bernt.

Kalkonerna matas med havre, vete och korn ett par gånger om dagen. De äter även delikatesser som växer ute på gården.

– Tistlar och brännässlor älskar de, berättar Bernt.

Hans filosofi är att fåglarna ska ha det så bra som möjligt. Då blir det också nyttigare och godare kött. Bernt tycker sig märka att han mår bättre nu när han äter mest egenproducerad mat. Han odlar mangold, potatis, morötter, dill, persilja, rödbetor och har några ynkliga jordgubbsplantor som djuren äter upp. Av fjäderfåna får han ägg, i skogen plockar han bär och svamp. Ibland fiskar han upp en gädda och tillagar en gourmetmiddag.

Han har ett riktigt självhushåll, närproducerat och ekologiskt. Alltid färsk och giftfri mat. Som förr när vi levde av vår egen jord. Innan vi handlade datummärkt och plastförpackat i affärer, med kött av djur som stressats före slakt, matats med både det ena och andra för att växa fortare. Utan en chans till ett värdigt liv. Betraktade som produkter som vi människor ska äta upp så billigt som möjligt. Massproducerat.

– Har du tänkt på hur köpt griskött

smakar? Äckligt. Det har legat nedfryst på lager länge. Vi vet inte hur gammalt det är, säger Bernt.

Lyckliga kalkoner

Om höstarna efter en lycklig sommar med sol och värme som frigående kalkoner kör Bernt dem (utom de tre husdjuren) i samma skåpbil de kom med, till Uppsala för slakt. Bernt är lite blödig, djurkär som han är. Det tar emot att skicka kalkonerna till slakt.

– Från början slaktade jag aldrig. Jag gjorde sockerkakor och pannkakor av äggen, berättar han.

Köttet säljs på marknader, i gårdsbutiken, till lokala krogar, cateringfirmor och caféer. En vuxen kalkon kan väga 28–30 kilo. Skivat rökt kalkonbröst kostar 160 kronor kilot. En ugnsklar kalkon innerfilé ädelostinbakad med bacon är din för ett kilopriss på bara 300 bagis. Då blir det fest.

Bernt har blivit kär i alla sina djur. Det började med fem kalkoner 1992.

– En kompis köpte några stycken. Då köpte jag också, som sällskap, berättar han.

Husdjuren utökades med tre hönor och en tupp.

– Jag satte ut ett bord vid vägen och sålde

»Hon är hans ständiga följeslagare och vakar varje steg han tar, hack i häl. Går han för långt bort bräker hon efter honom.«

ägg. Sen försvann kassan och äggen, då fick jag sluta. Det var tråkigt, berättar han.

Nästa djurinköp blev några lamm. Bernt skulle göra ett jobb på Järvafältet, såg några lammungar som han föll för och fick veta att de var till salu.

– Det ger så mycket att ha djur. Som när de lammar om våren och kommer fram till en, säger han lyriskt och fortsätter:

– Jag är dörädd om mina får. Nu dog den äldsta tackan. Hon blev 12 år. Hon var en jättepersonlighet. När hon dog blev det splittring i flocken.

En av hans tackor bröt benet en dag. Då kontaktade Bernt en veterinär för att få hjälp och fick svaret »Det är ju bara ett får, skicka det till slakt«. Bernt tog saken i egna händer, handlade gips på apoteket och satte på stödskenor. Skadan läkte och fåret (vännen) lever vidare.

Något enstaka lamm har han slaktat, det har hänt. Men sina kära gamla tackor behåller han.

– De är mina bebisar, säger han.

Bästis med geten

I födelsedagspresent fick han ett par getter. Bocken var så elak. Bernt var på väg att skjuta den när en kille på Singö visade intresse och ville ha geten. Det gick bra tills han stängade honom också. Då togs han bort. Honan, geten Milko behöll Bernt. Hon är hans ständiga följeslagare och vakar varje steg han tar,

hack i häl. Går han för långt bort bråker hon efter honom.

Endast fåren är instängslade. Alla andra går fritt på gården. Geten, gässen, ankorna, hönsen och kalkonerna. Om nätterna blir fåglarna instängda för att skyddas mot räven. Hela 100 kalkoner gick åt en gång. Bernt vill skjuta räven. Han – som har jakträtt men bara tittar på rådjuren i kikarsiktet. De är ju så fina. Hararna låter han också skutta vidare. Hans kompisar som gärna äter harstek skrattar åt honom.

Ankorna, myskankor skaffade Bernt för att komma till rätta med mördarsniglar. En dag tog minken alla honor när de ruvade på sina ägg. Djurvän till trots har han svårt för räv, mink och mördarsniglar. Lika lite som Bernt gillar att jaga vilt, lika lite tycker han om att man plockar blommor eller spikar i träd. Av respekt för allt levande. På gården finns mycket gullvivor, blåsippor och orkidéer. När barn vill plocka blommorna säger Bernt ifrån.

– Rådjuren är finast där de går och blommorna finast där de står, anser han.

Kalkonerna är också vackra men en del tycker ful som en kalkon. En dålig film kallas kalkonrulle. Varför då? Det kan tyckas oförtjänt.

Hur är en kalkon?

– Alla djur har fått en stämpel. Dum som en gås, blind som en höna, envis som en åsna. Det stämmer inte alls. En del säger om kalkonen att den är korkad. Men det är den inte. Alla fåglar ser bra, även kalkoner. Ett

flygplan högt däruppe ser de direkt. Går du och föser in dem springer de åt andra hållet men öppnar du en burk med fågelmat då kommer de springande. Då är de intelligenta, tycker Bernt.

En del är rädda för kalkoner och tror att de är farliga eller ilska.

– De biter inte. Kalkoner kan tugga på skosnören eller picka på naglarna om du har nagellack eller nypa tag i skinnet om du har något som hänger och dinglar, inte annars, förklarar han.

Blir det några fler djur?

– Nej, absolut inte utan mer minska på det i så fall. Man ska inte jobba ihjäl sig för att man älskar djur, svarar han.

Redan som liten drömde stadspojken Bernt om att bli bonde. En dröm han på äldre dar har förverkligat och han tycks vara lika lycklig som sina djur. ☺

»Bernt har blivit kär i alla sina djur.«

FAKTA TOMTA KALKONFARM:
Gårdsbutiken har öppet fredagar
klockan 13-18, lör- och söndagar
klockan 11-15 under vintertid
och alla dagar på sommaren.
För mer information ring Bernt
på 070-545 20 10.

»Det ger så mycket att ha djur. Som när de lammar om våren och kommer fram till en, säger han lyriskt ...«

SKÄRGÅRDSBERÄTTELSE – SANNA ELLER OSANNA HISTORIER

Det här är boken jag har längtat efter länge utan att veta om det. Den är full av levande berättelser som innan TV:s intrång i våra vardagsrum var vårt sätt att umgås. Förr berättades skrämmande, fascinerande, roliga och överkliga historier som kanske hade hänt på riktigt eller blivit skarvade för att bli mer underhållande. Ibland kallas det skvaller. Men alla gillar att höra något chockerande om någon vi känner eller vet vem det är. I den här boken figurerar personer från Dalarö med omnejd. Många händelser är från 30- och 40-talen. Även om alla historier inte är sanna så skulle de kunna vara det. Det är lätt att känna igen sig i hur vi människor och framförallt skärgårdsbor är. En rolig scen är när **Uno Österberg** står och väntar på säsongens sista Waxholmsbåt och hoppas på paket med vin och choklad från »sommargästerna«. Det blir inget paket denna gång. Båten åker förbi honom till bryggan på grannön där hans värsta fiende bor. Uno blir så upprörd att han kliver i vattnet till midjan med finkläderna på, hötter med näven åt båten och ropar »jävla ångbåt, jävla ångbåtsjävvel«. Boken är rikt illustrerad med författarens naivistiska konst. Det här är en bok jag varmt rekommenderar. Läs gärna högt ur den i goda vänners lag och stäng av TV:n. / Josefín Ekberg

FÖRFATTARE: Bo Tilliander
FÖRLAG: Balkong förlag
SIDANTAL: 127
CIRKAPRIS: 114 kr
ISBN: 978-91-85581-29-0

EN VÄRLD AV ÖAR

En värld av öar är vänboken som Skärgårdstiftelsen ger ut i samband med att de fyller 50 år. I boken samlas ett 15-tal välkända författare och skribenter som alla har ett stort kunnande om skärgården, var och en på sitt eget sätt. Boken handlar om skärgårdens ursprung och dess historia, sommarnöjen, växter och djur, fyrar med mera. Men också om havsmiljön, författare och konstnärer som inspirerats av det vidunderliga skärgårdslandskapet. Naturligtvis handlar boken också om hur stiftelsen har arbetat för att bevara och utveckla skärgården under dess 50 år.

FÖRFATTARE: Bertil Hedenstierna, Björn Holm, Lenn Jerling, Rolf Källman, Klas-Rune Johansson, Lennart Janhammar, Erling Matz, Ann Katrin Pihl Atmer, Anders Hedin, Johnny Söderlund, Lage Larsson, Bo Grandien, Berndt Festin, Annica Triborg.
FÖRLAG: Bokförlaget Max Ström
SIDANTAL: 300

NAVIGATORBOKEN – OM NAVIGERING MED PLOTTER OCH GPS

Det här är en praktisk bok om sådant som inte framgår av manualen. Den ger handfasta råd till dig som tänker köpa nya instrument och hjälp att använda dem på bästa sätt. Boken penetrerar också ämnet människa – maskin och ger många exempel på vad som hänt i verkligheten till sjöss. Satellitnavigatorerna innebär många nya möjligheter men också nya fallgropar. Redan har många navigatorassisterade kollisioner och grundstötningar inträffat. Tvärtemot vad många tror krävs nämligen en hel del specialkunskaper och träning för att kunna använda en satellitnavigator på rätt sätt.

FÖRFATTARE: Jonas Ekblad
FÖRLAG: Bilda förlag
SIDANTAL: 104
CIRKAPRIS: 269 kr
ISBN: 978-91-574-7937-2

FRITIDSSKEPPAREN – NAVIGATION OCH SJÖMANSSKAP FÖR FÖRAR- OCH KUSTSKEPPARINTYGET

Det här är en kursbok för förarintyg och kustskepparintyg, men riktar sig även till dem som vill lära sig navigation på egen hand eller repetera grunderna. Teoretiska avsnitt blandas med praktiska anvisningar, råd och tips – allt till nytta och glädje för skeppare och besättning. Här finns även en presentation av användbara hjälpmedel i båtlivet. Elektronisk navigation får större plats och den teoretiska delen av texten exemplifieras med egna erfarenheter och med nya, tydliga illustrationer och foton. Efter varje kapitel i den del av boken som rör förarintyget finns kontrollfrågor. Till kustskeppardelen finns en separat arbetsbok med uppgifter.

FÖRFATTARE: Sten Ramberg och Bengt Utterström
FÖRLAG: Nautiska Förlaget
SIDANTAL: 288
CIRKAPRIS: 418 kr
ISBN: 978-91-89564-54-1

»Den goda kakan kan aldrig misslyckas men det är **alltid spännande att se hur sned den blir beroende på hur mycket båten lutar berättar författaren.**«

BÅTSOMMAR – MAT, UPPLIVELSER OCH SEGELVATTEN I NORDEN

Här är den perfekta presenten till alla nyblivna båtägare, inte bara seglare som titeln säger. **Margareta Diedrichs** har av tjugo års erfarenhet till havs skrivit ner massor av användbara tips och idéer. Allra bäst är den utförliga listan på allt man behöver inför en fyra veckors semester. Allt från konserver till snöre för krabbmete. Sedan försätter det i samma inspirerande anda med 100 recept på »fiffig« mat såväl till vardags som fest. Varför inte en Horisontkaka som familjen har som tradition att baka då de bara ser horisonten runt sig. **Här är receptet:** 1 pkt socker-kaksmix som blandas med grovhackad vit choklad och en 1/2 burk hackade valnötter. Den goda kakan kan aldrig misslyckas men det är alltid spännande att se hur sned den blir beroende på hur mycket båten lutar berättar författaren. Hur gör man för att få barnen att älska havet lika mycket som man själv? Hemligheten är att få barnen att känna att de är delaktiga i »arbetet«. Många bra tips där också! Våra grannländer bjuder på många underbara utflyktsmål på lagom avstånd menar författaren och ger oss en berättelse om härliga upplevelser, till och med på vilken frekvens sjörapporten ligger på. Till sist men inte minst så är boken en fröjd för ögat med härliga sommarbilder och frestande läckra maträtter. / Asta Andersson

FÖRFATTARE: Margareta Diedrichs
FÖRLAG: Ica Bokförlag
SIDANTAL: 160
CIRKAPRIS: 264 kr
ISBN: 978-91-534-2941-8

VI, DE DRUNKNADE

Det är en helt fantastisk bok som berättar om sjöfarten med hemmahamn i Marstal i Danmark från 1848 till 1945. Den är skriven som fiction men känns väldigt realistisk, man lever med i boken och känner igen sig eftersom en del platser fortfarande existerar. En åländsk skeppare brukade säga lite lögn pryder tal och det är så sant som det är sagt. Berättelsen börjar med dansk-tyska kriget och Marstals utveckling som sjöfartsstad med fler och större segelfartyg, fler änkor efter sjömän som havet tagit. Första världskriget var grymt för Marstals sjömän och tragiskt för deras familjer. Under mellankrigsåren byggdes fler ångfartyg och sedan kom motorfartygen. Historien avslutas när andra världskriget tar slut. Berättelsen kunde lika gärna vara från Bohusläns skuthamnar, Brantevik, Roslagen eller Åland. / Ola Ekberg

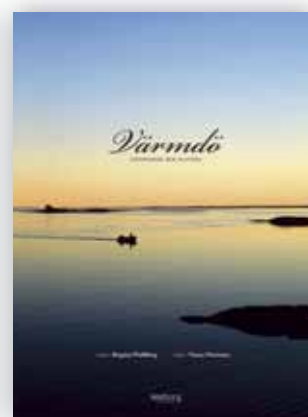
FÖRFATTARE: Carsten Jensen
FÖRLAG: Albert Bonniers Förlag
SIDANTAL: 714
CIRKAPRIS: 193 kr
ISBN: 978-91-0011-445-9

VÅRDA DIN TRÄBÅT

En handbok om renovering och underhåll för erfarna och nyblivna träbåtsägare och naturligtvis för alla andra träbåtsentusiaster. Boken ger ledning och hjälp vid köp av träbåt till dess det är dags att ge henne »nett andra liv«. Boken integrerar traditionella och moderna metoder som en normalhändig amatör kan använda. Här behandlas ingående ämnen såsom underhåll, renovering, ytbehandlingsmaterial, tätningsmedel, limning och epoxyrenovering, allt tydligt illustrerat med ett stort antal skisser. Längst bak i boken finns en praktisk ordlista som förklarar ord som tixotrop, sickling och strigel.

FÖRFATTARE: Björn Peter Behrens
FÖRLAG: Nautiska Förlaget
SIDANTAL: 252
CIRKAPRIS: 309 kr
ISBN: 978-91-89564-63-3

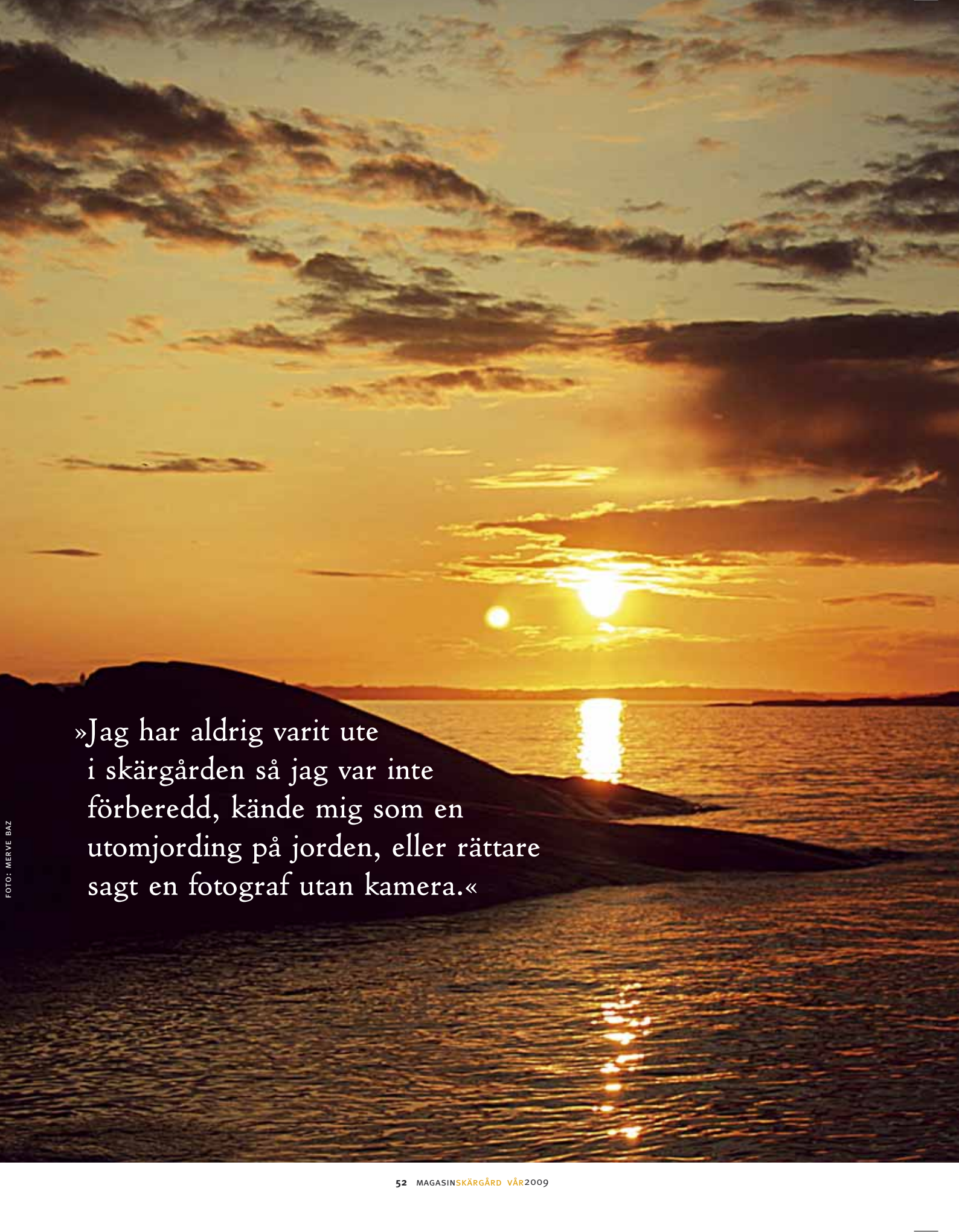

VÄRMDÖ – MÄNNISKOR OCH PLATSER

Det första man gör med boken i hand är att bläddra och gotta sig i alla bilder. Bilder som är som små konstverk av färg och form med bakverk, fötter, hus, får, tomater, bryggor ... ja, kort sagt det mesta från mångfacetterade Värmdö och dess skärgård. Varje kapitel beskriver olika platser, från »huvudstaden« Gustavsberg till den avlägsna fyrplatsen Grönskär. Om livet nu och då. Med kuriosa som porslinsstillverkning av toalettstolar, grottan som var med i Bergmanfilmen Sjunde inselet, den sällsynta Ornäsbjörken på Grinda och bulleröbesök från Hollywood av Charlie Chaplin samt Errol Flynn. Den berättar om människorna som lever och verkar på öarna idag. Med allt från fiske, jordbruk, bageri och pensionat till mode, fotbollsgolf, ridning, slakt och tillverkning av brännvin, marmelad och praliner. Allkonstnärer. Det här är en trevlig »coffee-table«-bok som är inspirerande att bläddra i och läsa om olika besöksmål. Boken dekorativt inbunden – den till och med luktar gott. / Josefina Ekberg

FOTO: Birgitta Wahlberg
TEXT: Nancy Westman
FÖRLAG: Walborg bokförlag
SIDANTAL: 200
CIRKAPRIS: 227 kr
ISBN: 978-91-633-3522-8

»Det här är en bok jag varmt rekommenderar. Läs gärna högt ur den i goda vänners lag och stäng av TV:n.«

»Jag har aldrig varit ute
i skärgården så jag var inte
förberedd, kände mig som en
utomjording på jorden, eller rättare
sagt en fotograf utan kamera.«

En lektion i skärgård

Merve Baz går sista året på Rodengymnasiets medieprogram i Norrtälje. En dag åkte klassen till en ö för att fotografera. Det blev hennes första möte med skärgården eller »skogen« som hon kallar den. Något hon aldrig glömmer.

PÅ BUSSEN VAR DET SEGT och jag ville bara hoppa av och springa hem till det sköna. Vi hade med oss stora väskor som var tunga att bära. Inte nog med det så fick vi kameraväskor och stativ som var värda mer än oss (enligt vår lärare). Sprang runt i stan och fotade. Jättevarmt. Innan båten till Granholmen så skulle vi skilja på oss och fota, sen träffas vid båten. Men vi visste inte var båten låg. Inte ens vår lärare kunde förklara. Så han lämnade oss där och åkte med båten med de andra. Vår lärare brydde sig inte om oss utan bara om kamerorna. När han ringde skämtade vi och sa att vi hade sålt kamerorna för att ha råd med hemresan tillbaka. Då blev han jätterädd. Så satt vi där sura, hela vägen till helvetet. Det spöregnade när vi klev av båten. Vi fick släpa med oss allt upp för berget med ballerinskor. Det var halt och lerigt. Man var så förstörd, det kändes som om vi gick i flera timmar innan vi kom fram. Jag är inte gjord för skärgårdslivet. När vi väl kom fram var jag så negativ och alla var deppiga. Som tur var hade vi packat med oss cigaretter. Vi hade inte tillgång till internet och det var för jävligt. Jag har aldrig varit ute i skärgården så jag var inte förberedd, kände mig som en utomjording på jorden, eller rättare sagt en fotograf utan kamera. När jag precis hade somnat skrek någon att vi skulle upp och hoppa. Klockan visade fyra. Jag la mig igen och låtsades inte höra honom. Så blev det tyst igen, men runt

fem kom han tillbaka. Halvdöda gick vi upp för att fota soluppgången. Vem fan vaknar för att fota soluppgången? tänkte jag. Vi åkte till ett tråkigt ställe som bara var grått. Det var jättekallt ute och jag ville bara hem.

Sen skulle vi till Möja(?). Där skulle vi fota porträttbilder men när vi kom fram dit var det inga människor där – rena spökstaden. Vi hittade i alla fall några levande varelser på dagiset.

Efter det fick vi inte vila utan vi åkte direkt till någon ö. På vägen dit spöregnade det som vanligt. Väl där var det vackert plus att vädret var bra – förutom alla jävla myggor som var på en som fan. Jag har nog aldrig fått så många myggbett i hela mitt liv och det gjorde ont. De där myggorna var inga stadsmyggor inte. På vägen hem somnade jag och märkte inte när vi var framme. Det grillades tydligen. Jag och några kompisar surade inne i vår stuga. Sen somnade vi. Dagen därpå vaknade vi tidigt, åt frukost och hade genomgång. Skogsnissen fick utbrott på oss. Vi var tydligen bortskämda. Inte mitt fel att jag inte är van med utedusch med massa kryp och dass som luktar piss. Jag har nog inte i mitt liv längtat

hem så mycket och vill aldrig mer ut i skogen. Det blir ingen nästa gång. / MERVE BAZ

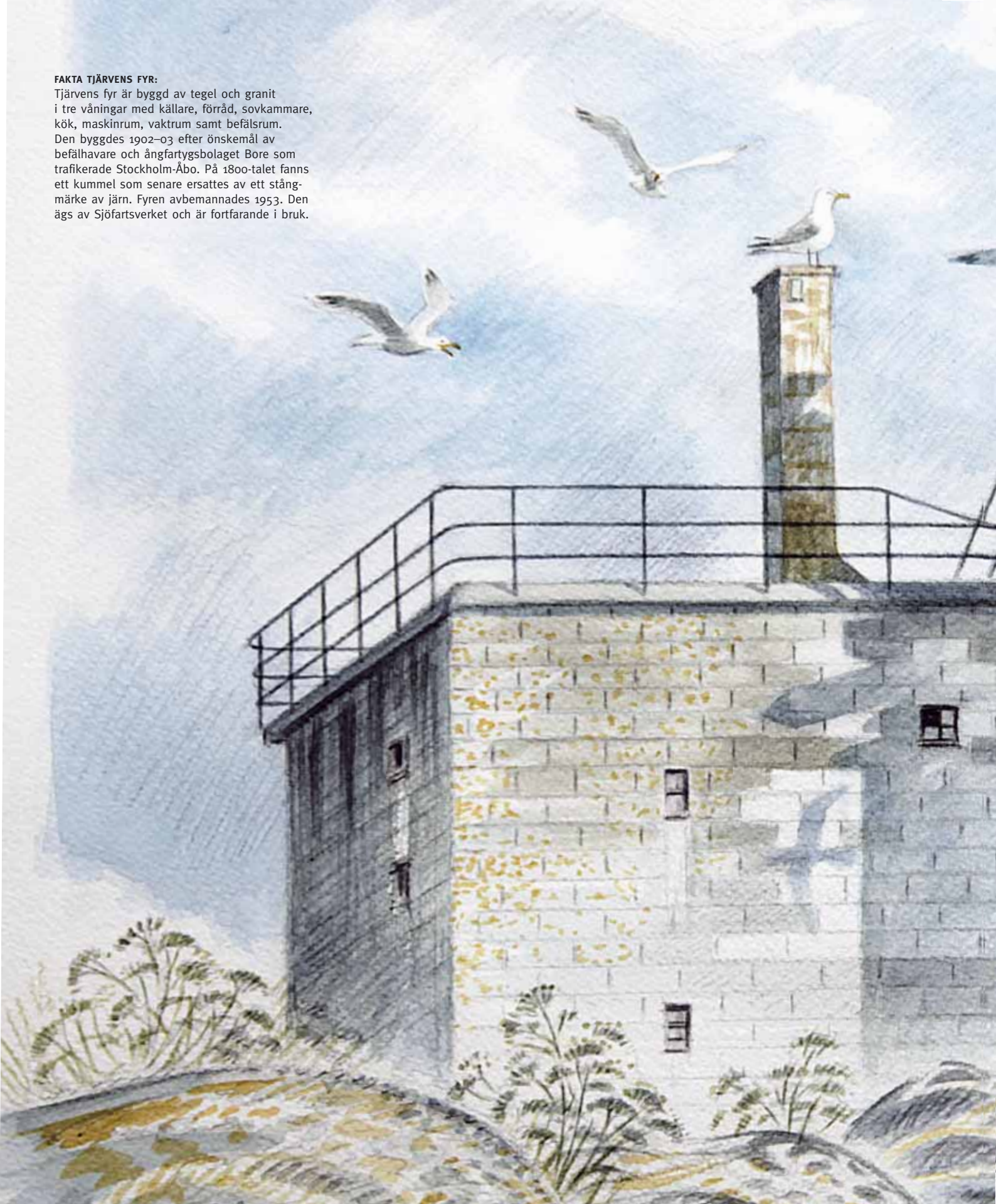
Merve Baz går sista året på Rodengymnasiets Medieprogram med inriktning foto, hon bor i Norrtälje.

FOTO: CARLMAATSSON

FAKTA TJÄRVENS FYR:

Tjärvens fyr är byggd av tegel och granit i tre våningar med källare, förråd, sovkammare, kök, maskinrum, vaktrum samt befälsrum. Den byggdes 1902–03 efter önskemål av befälhavare och ångfartygsbolaget Bore som trafikerade Stockholm-Åbo. På 1800-talet fanns ett kummel som senare ersattes av ett stångmärke av järn. Fyren avbemannades 1953. Den ägs av Sjöfartsverket och är fortfarande i bruk.

Borgen och den tjärva ön

På Tjärven trängs häckande grisslor, trutar, tärnor och tordmular. Här kan de vara ifred – på ensamhetens ö. Det enda tecknet på mänskligt liv är svallvågorna efter finlandsfärjor. TEXT: JOSEFIN EKBERG ILLUSTRATION: LASSE HOLM

→ **DET VILAR NÅGOT MYSTISKT** över Tjärven med sin fyr som mer liknar en medeltida borg än en fyr. Ursprungligen fanns tinnar runt taket men de har rivits bort. Fyren är lika grå med sina eternitplattor som klippan den står på. En sorgsen fyrvaktare har ristat in »Ensamhetens ö« i berget. Sedan 1953 då fyren automatiserades är skäret obebott – av människor vill säga. För här finns gott om liv. Fåglarna har tagit över. I varje klippskreva ligger ägg och små nykläckta dunbollar. Kamouflerade och knappt synbara förrän de rör på sig.

Här trivs sillgrissla, tobisgrissla, tordmule, gråtrut, svan, skärpiplärka, tärna, mås och sädesärta. På den lilla kobben samsas de om utrymmet och slåss om fisken i havet. Ön är så liten att det går att gå runt den på två minuter. Knappt. 200 meter lång och 100 meter bred. Vattnen runt är så förrädiska att det är få tillfällen det går lägga till med båt överhuvudtaget. Tack vare det har fåglarna en skyddad frizon.

Den som trots allt lyckas kliva iland får uppleva något alldeles extra. En mäktig känsla av att vara ett med naturen. Det hörs en kakafoni av fågelläten och kraftiga vågor som dånar mot klipporna varje gång en finlandsfärja passerar. Vilket sker ofta. Mellan Tjärven och Söderarm går en väl trafikerad farled. Åt ena hållet ser passagerare den rödvita välbekanta fyren och på andra sidan den grå spöklika borgen. Många har undrat över dess förflutna och fantiserat. Kanske

associerat till Sagan om ringen eller Guldlock.

Författaren *Gunnar Ekelöf* har skrivit en dikt om Tjärven.

»En sensommarnatt, från ångarens däck, satt jag ensam och såg när de sista skären försvunnit, en ensam fyr på ett ensamt skär, inte en hög och smal som fyror är mest, men palatslik, byggd som ett ökenslott, ett märkligt stenblock i hägrande luft ... Vem flyttade slottet hit och satte det på ett ödsligt skär? Vem tog det ur öknen, djinn eller ande, vem bor i de hundra gemaken, nymf eller fe? Vem flyger i fjäderhamn dit, vem stiger dit upp ur de svartblanka vattnen? Långsam dyningen rullar, en ångares stjärnbild doppas i horisonten: Maskinerna dunkar och vidare går fjärden dis. Men långt, långt där borta tycks någon irra, med lampa i handen från sal till sal, från fönster till fönster, sökande.«

Hårda villkor

Fyrvaktare *Elov Österman* har beskrivit det hårda livet på ön. Fyrpersonalen på Söderarm turades om att bo på Tjärven i fjorton dagar (ibland längre, när vädret var omöjligt). De fick leva på saltad fisk och fläsk. Vid skymning skulle fyren tändas och gryning släckas. Lampan eldades med fotogen. Varje timme vevades ett urverk som fick prismorna att snurra upp. Vid dimma sattes mistluren igång. Ibland brölade den högt i flera dygn. »Det var nästan så öronen ramlade av«, beskrev Elov.

Ibland skrämde man nyfikna besökare med

mistluren. Det tyckte fyrfolket var kul. Sysslösa blev den strandsatta fyrpersonalen aldrig. Det fanns att göra. Snickra vettar, laga nät, putsa linsen, elda i pannan, putsa motorerna skinande blanka och måla väggar. Fyrmästaren kom och inspekterade att de skött sig. På somrarna kom ibland familjerna från Söderarm med kaffekorgar. Då blev det fest. Om vädret blev sämre tvingades de sova över.

Ensamheten

När fyren var nybyggd klagades på »ohygglig odör«, svamp och mögel på de fuktdrypande väggarna. En kamin installerades på en läkares inråden och klagomålen upphörde. Man kan tänka sig att Tjärven inte var den tidens mest eftertraktade fyr att tjänstgöra vid. Det finns inte ett träd, inga buskar, ingen jord utan bara klippor och hav samt några enstaka blommor.

Högsta punkten är bara sex meter över havet. Elov har beskrivit hur det var när ovädret var som värst. Då sjön gick över hela kobben, ett utedass trasades sönder och den stora vedhögen sögs ut i havet. En cementtrappa till fyren gick också sönder. Den enda kontakten med omvärlden var en knackig telefonlinje till Söderarm.

För mig är Tjärven en kär vän jag mer än gärna återvänder till, en ö att njuta av ensamhet på i sällskap av ett förunderligt rikt fågelliv, böljande hav och andarna från en svunnen fyrepok. Bortom modern civilisation och nära vårt ursprung. 🐦

»... en ö att njuta av ensamhet på i sällskap av ett förunderligt rikt fågelliv, böljande hav och andarna från en svunnen fyrepok. **Bortom modern civilisation och nära vårt ursprung.**«

»Här trivs sillgrissla, tobisgrissla, tordmule, gråtrut, svan, skärpiplärka, tärna, mås och sädesärla. På den lilla kobben samsas de om utrymmet och slåss om fisken i havet.«

Senaste nytt och oviktigt vetande

Gårdsbutik med ekokött och egen slakt öppnar

Skebo slakteri & charkuteri gårdsbutik står nu på plats i Harbroholmsallén i Skebobruk. Produktionen drar igång 16 februari och butiken kommer att smygöppna den 5 mars. Gårdsbutiken håller till en början öppet torsdag–fredag 10–18 och lördagar 10–16. Men redan från mitten av februari kommer ni att kunna beställa kött i webbutiken på www.skebokott.se. Du kan handla olika köttlådor från 5 kg och uppåt. Dessa bOKas för avhämtning en specifik vecka. Produkterna är allt från grovstyckade halva djur till lådor med benfria detaljer, där allt är vakuumförpackat och ursprungsmärkt. I gårdsbutiken blir det en manuell köttdisk där kunnig personal serverar dig. Även charkvaror kommer att finnas till försäljning vartefter det blir färdigt. Djuren kommer från den egna gården Järinge ett stenkast från slakteriet men även från andra närliggande ekologiska gårdar.

»Och så ... helt svart är havet. Med en dragning åt mörkt, mörkt grönt ...«

Läs mer på sidan 60.

Volvo Ocean Race snart i Stockholm

Från den 14 juni till den 25 juni sker årets största seglingsevent. Volvo Ocean Race, en av världens tuffaste seglingstävlingar, kommer för första gången i tävlingens historia att göra ett stopp i Stockholm. Båtarna beräknas att gå i mål i Sandhamn den 16 juni. Stockholm är sista etappmålet före slutmålet i St Peters-burg den 27 juni. Under uppehållet när båtarna är i Stockholm kommer det att arrangeras seglingar inomskärs, dels i Stockholms Ström och på Kanholmsfjärden. Dessa dagar kommer Skeppsbrokajen att förvandlas till ett stort seglingsmecka, stora paviljonger kommer att byggas i ordning där båtarna under viss tid kommer att tas upp och scenen kommer att finnas för olika evenemang. / Louise Wahlgren

Roslagens Pärla blir borätter

Konferenshotellet Roslagens Pärla på Ljusterö byggs om till 15 exklusiva bostadsrätter. Tio av dem är redan sålda. Nu säljs de sista fem. Bland annat kulturbyggnaden Paviljongen, som ursprungligen byggdes till stockholmsutställningen på Djurgården 1897. Lägenheterna förmedlas av Fastighetsbyrån i Norrtälje som lockar med egen båtplats, tennisbana på föreningens tomt och bara 15 minuter till 18-håls golfbana.

Jubileum hela året

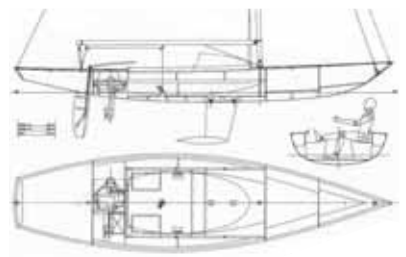
Björkö-Arholma hembygdsförening bildades för 50 år sedan. För 600 år sedan nämndes Björkö för första gången i skrift. Det firas hela år 2009. Under våren blir det prova på skytte, allsång, pilgrimsvandring, måndagsbio, garva fiskskinn, slöjda en saga, utomhusteater, utställning om stenhuggning och mycket annat. Hela programmet finns på www.bjorkoarholma.se. / JE

Skärgårdsradion live från båtmässan

Skärgårdsradion bygger en studio i entrén till Allt för Sjön, där blir det direktsänd radio med radioprofilerna **Jesse & Loogna**, **Martin Rapp** med flera. Under hela mässan kommer det att bli tävlingar, intervjuer, aktuella gäster och mycket mera i studion. Som enda radiostation sänder Skärgårdsradion senaste rapporter och livesändningar från båtarna i Volvo Ocean Race. Det blir även kustväderprognoser från Stockholmradio/Sjöassistans varje heltimme, dygnet runt. Kocken **Anders Levén**, känd från TV4:s Emmas kök, är Skär-gårdsradios egna kock. Varje fredagsmorgon tar han plats i studion för att leverera goda mattips till helgen. Recepten finns även på hemsidan www.skargardsradion.se. / Louise Wahlgren

FOTO: MICKE ANDERSSON

Ny dagseglare lanseras - G2

Den optimala dagssegelaren som Pring Marine länge letat efter är nu här. Segelbåten G2 är en snabb, vacker och välseglande båt. **Pelle Fälth** på Pring Marine i Göteborg, säger att det är en lättanvänd båt som verkligen inbjuder till »spontansegling«. G2 byggs av holländska Jachtwerft Heeg, som under lång tid har producerat föregångaren Randmeer, vilken man byggt i cirka 2 000 exemplar. Båten Randmeer är en av det största klasserna i Holland och G2 är nu en uppföljare. Tanken bakom G2 är att man till ett rimligt pris ska erbjuda en båt som är klassiskt vackert samtidigt som den ger maximal seglingsupplevelse. Det ringa djupgåendet 1.05 meter gör det enklare att få grunda vikar mer tillgängliga. Dessutom är G2 trailerbar efter vanliga personbilar tack vare dess låga vikt på 750 kilo. Den nya segelbåten är med sitt långa akterdäck och sitt lätta, slanka skrov en »Cross-over« mellan en Drake och en Soling, fast modernare. / Louise Wahlgren

Österåker i Roslagen

Vandrarhemmet Utsikten
är öppet med 80 bäddar året runt.
För dig som vill konferera eller bara njuta!
Bo nära naturen i Stugbyn.
Sommargård – perfekt för skolklassen!
Tältplats nära badklippor och strövområden.
Sommarbutik under juni, juli och augusti.
Café-krogen har öppet alla dagar
i juni, juli och augusti.
Helgöppet från mitten av april
till Allhelgonahelgen.
För information och bokning
08-542 462 12
www.finnhamn.se

nässlingen

- Konferens
- Restaurang
- Gästhamn
- Bastu
- Weekendpaket
- Bed & Breakfast

08-542 472 10
www.nasslingen.se

Latitud N 59.29.03 Longitud E 18.40.25

Sveriges modernaste sjömack

www.dyvik.se

DyvikMarina
på fastlandet i skärgården

**Vi har mer än 25 års erfarenhet
av implantatoperationer.**

Kostnadsfri konsultation, ej remissvång.

 straumann

Välkomna

Mats Thomsson

Legitimerad tandläkare
SPEC ORAL KIRURGI

JOHANNESLUNDS GÅRD 184 92 ÅKERSBERGA
TEL 08-540 881 00 FAX 08-540 863 16 www.teamthomsson.se
Roslagsbanan hållplats Åkers Runö

»Ändå är havet rött. Det sticker mot orange och lila när kvällen kommer, fjärden är lugn och solstrålarna har fastnat i grantopparna över Blidö.«

»Change«, sa Obama

HAVET BÖR VARA BLÅTT.

Så var det alltid förr. Man har liksom vant sig vid det.

Ljusblått, djupblått eller blågrönt i olika nyanser.

Gultonat precis där abborrgrynnan gömmer sig i vattenbrynet med en krans av brun och grön blåstång djupare ner. Och så är det lite gråare om vintern, havet.

Fast i grunden blått.

Ändå är havet rött. Det sticker mot orange och lila när kvällen kommer, fjärden är lugn och solstrålarna har fastnat i grantopporna över Blidö.

Fast jag vet ju att det är blått.

Men om morgonen är havet vitt. En kil av glänsande emalj med en ton åt rostfritt tränger sig in mellan Kallskär och Ängskär, gula kanter har den.

Nu vet jag ju ändå att havet egentligen är blått, från början.

Och så ... helt svart är havet. Med en dragning åt mörkt, mörkt grönt. En kväll i oktober när skymningen kommer redan halv fyra och två ånder bräker i vassen.

»Change«, pratar han om Obama.

Det känns hemtamt när det mesta är som det alltid har varit.

Lugnast så, så att det inte ställer till det för oss.

Båtmässan ska ligga där i början av mars. som en senkommen fettisdagsbulle, gottefylld med nya farkoster och nya idéer.

För att markera att vintern snart är slut. Vasaloppet och bandyfinalen på Studenternas gör samma sak. De tänder ett hopp. Och de leder oss varligt till den ledstång vi halar oss mot sommaren i. Det brukar vara så, det blir som förra året – ja, alldeles säkert.

Så att vi sen är väl förberedda till Valborg för det finns ingen vackrare månad i skärgården än maj. Då det platta, vitgula ljuset flödar över kala klippor. Då asken ännu inte har satt sina blad och alfågarna tutar brutna ackord utifrån Lillskärsgården.

Men sen bär det av. Ingen skärgårdsmånad sticker iväg så dant som maj. Kvickt som en hermelin är den borta och har smitit in i juni.

Och i juli förändras allt igen när havet plötsligt ser ut som en blandning av spenatsoppa och rabarberkräm. Även om det i grunden är blått – eller?

Men det rullar på. Vi litar på att det blir som förra året.

Så att man kan känna sig trygg och vet vad som är på gång.

»Change«, sa Obama.

Klurig karl.

Var det kraftigare sommaroväder han menade? Fler kråkor? Hål på knäna? Eller kanske längre båtsåsong?

/ ANDREAS AF MALMBORG

Andreas af Malmberg är medialärare på Rodengymnasiet i Norrtälje, författare/journalist bosatt på Svartlöga och Bergshamra.

FOTO: ROINE KARLSSON

Senaste nytt och oviktigt vetande

FOTO: ERIK KARLSSON

Åtellet öppnar i april

Den 17 april invigs det nya snickarglädjebyggda hotellet Åtellet vid Norrtäljeån. Bokningarna börjar ta fart, främst från privatpersoner. Köksmästare *Stefan Svensson* håller som bäst på att ta fram en smaklig meny. Hotellet har hämtat inspiration från 1800-talets grosshandlarvillor. Det blir 1100 kvm fördelat på 18 dubbelrum, 4 enkelrum, restaurang, bar, bastu och konferensvåning med sällskapsrum. Stor terrass underbar vy över Norrtäljeviken. Redan nu finns rum att hyra på annexet Ånnexet mitt emot hotellet. / JE

Ny keramik på Djurö

Eva Skarbäck bor och arbetar med keramik ute på centrala Djurö i ett Arfvildstorp – ett 1800-tals sommarhem. Eva formger keramik och glas i oftast väldigt klara färgskalor varvat med lugnt, renodlat vitt. Tanken med hennes arbete är att locka värme och glädje till att använda föremålen dagligen.

Hon gör även olika beställningsvaror till butiker, caféer och restauranger.

Regelbundet ställer Eva ut både keramik, glas och raku. När vädret tillåter, dvs när det inte ösregnar håller Eva kurser i den mycket fascinerade tekniken raku som är en gammal japansk bränningsteknik. »Effekterna som blir är helt oanade, allt ifrån helt ljuvligt till helt vidrigt« berättar hon. / Louise Wahlgren

Trädgårdshelg på Utö

Helgen den 21–22 mars arrangeras Trädgårdshelg på Utö Vårdshus. Trädgårdskonsulent *Ylva Linderholm*, känd från bland annat SVT Gomorron Sverige ger tips och råd. Vårdshuset har satt ihop fyra paketerbjudande med eller utan övernattnig. Mer information på www.utovardshus.se

Fågelskådningens Dag på Rådmansö

Söndagen 10 maj klockan 06–12 är det Fågelskådar dag med samling vid Södersundet på Rådmansö. Det blir fågelvandringar med ornitologerna *Kristoffer Stighäll* och *Magnus Bladlund* i Riddersholms naturreservat. Start klockan 06.00, 08.00, 10.00. Punkter på programmet: tillsynsman *Gunnar Lodin* informerar om reservatet, så utrustar du dig för att fotografera och skåda fågel, tips om bästa fågellokalerna i Roslagen och aktuella fågelböcker presenteras. Kontaktperson *Roine Karlsson* 070-314 49 43. / JE

FOTO: ROINE KARLSSON

Skärgårdsauktion hos Visit Skärgården

Visit Skärgårdens monter på mässan Allt för sjön blir det auktion på resor, upplevelser och presentkort på annat som medlemmarna i organisationen valt att skänka. Överskottet från skärgårdsauktionen går till Röda korset som i sommar bjuder ut barn med utländsk bakgrund till en heldag i skärgården. Auktionerna sker lördag 28 februari kl 14–15, söndag 1 mars kl 14–15, lördag 7 mars kl 17–18 samt söndag 8 mars kl 15–16. Några av auktionerna kommer att sändas live i Skärgårdsradion med en av radiopratarerna som auktionsförrättare. Andra aktiviteter hos Visit Skärgården blir bland annat porslinsmålning och Roslagsloppet med radiostyrda båtar. / JE

Ny köttbutik!
Latitud: N 59°58'14" Longitud: E 18°35'48"
Välkommen!

Skebo!

SLAKTERI & CHARKUTERI

EKOLOGISKT NÄRPRODUCERAT

0175 77 21 70 • info@skebokott.se • www.skebokott.se • Harbroholm 9 • 763 93 Skebobruk

Gå iland i Vaxholm

WAXHOLMS
CHOKLAD

Av choklad blir man glad
CHOKLADPRALINER, CHOKLAD,
GODIS & CHOKLADPROVNINGAR

541 33 777 • 070-424 74 20
monica@waxholmschoklad.se
www.waxholmschoklad.se

FLYTTAT TILL HAMNGATAN 9

Tenö Varv
Box 27, 185 21 Vaxholm
Tfn: 08-544 415 40
Fax: 08-544 415 45
www.tenovarv@vv.se
tenovarv@vv.se

Seapax

Supplied by arosmarin.se

WEBSHOP & GÄSTHAMNEN VAXHOLM
www.seapax.se, Telefon 08-562 158 70

• Sjösäkerhet • Marina artiklar • Utbildning

Galleri & Café

Lena A Linderholm

Välkommen till en doft av Provence!

Galleri, butik & café Rådhusgatan 19, 185 32 Vaxholm

Tel café: 08-541 321 65, tel butik: 08-541 321 73, www.linderholm.se

Trosa – livs

KutterKonfekt MARSIPANGÅRDEN
MARSIPANBÅTEN

Marsipan & Choklad

KutterKonfekt är ett familjeföretag som tillverkar och säljer egen marsipan- och chokladkonfektyr. Besök Marsipangården vid torget i den idylliska kuststaden Trosa. Njut av en kopp gott kaffe och färsk konfektyr. Se tillverkningen i sekelskiftsmiljö. Marsipanbåten, vår flytande konfektyrbutik vid Dramaten i Stockholm är öppen i december.

Kutterkonfekts marsipanbåt i Bohuslän 1994 - 2005

www.kutterkonfekt.se Tel. 0156-13908 Östra Långg. 27 Trosa

www.studiolagno.se
0156-224 70

Lagnö Studio
Vandrarhem

Lägg till utanför Bomans...

Mitt i Trosa hamn hittar du Bomans Hotell. En oas för livsnjutare och en skön flykt från vardagen. Med sina 44 unika rum, ombonade matsal, Njutbar, Bakficka och varma service står dörrarna öppna för dig som vill äta gott, bo fantastiskt och njuta passionerat. Varmt välkommen - Kristin Boman med personal.

BOMANS
HOTELL I TROSA

TELEFON 0156-52500 WWW.BOMANS.SE

Trosa Åkeri

Ploglandsvägen 15 • 619 92 Trosa
0156-122 86 • 070-555 88 41
info@trosa-akeri.com • www.trosa-akeri.com

TROSA FISHING CAMP

Båtuthyrning - Fiskeguidning - Skärgårdssafari

Trosa fiskecamp ligger vid Snipans vandrarhem
www.fishingcamps.se
08-785 00 70 trosa@fishingcamps.se

njutarstaden

Skärgårdskonsulten

- RIB-charter
- Utbildningar till sjöss
- Företagsarrangemang

0709-58 66 98 • www.skargardskonsulten.se

TROSA
TRAFIKSKOLA
0156-19515

WWW.TROSATRAFIKSKOLA.SE

Fina Fisken

SOMMAR ÄR FINA FISKEN I TROSA!

Avnjut härlig mat i vår vackra trädgård.
Avsluta kvällen i trädgårdsbaren med
lounge-musik och drinkar framför brasan.

Önskar Ni angöra den hetaste bryggan
i skärgården? Hör av Er på 0156-13847

Hjärtligt välkomna!

www.smaksensation.se

Skön säng, Spa & Relax

med bubbelbad, bastu och härliga
behandlingar och en riktigt god måltid?
Välj övernattnings eller endast Spa-besök!

Allt på ett nyrenoverat Stadshotell
vid torget mitt i charmiga Trosa.

Välkommen! önskar
Agneta och Anders Scharp med personal

Trosa Stadshotell & Spa

www.trosastadshotell.se 0156 - 170 70

I trettio år har Elisabeth Söderlund-Ringbom stått i centrum för musiken i Möja kyrka. Men hennes entusiasm och musikalitet sprider ringar på vattnet långt vidare ut i skärgården.

Elisabeth lyfter musiken över de mörkaste vatten

»Psssssssssss ...«. »Whoooooowh! ...«
– Släpp tankarna! Släpp hakorna! Öppnare!
Låt det komma inifrån! Inifrån kroppen! Nu en hel skala!
»Mooooon!«. »Oooooee!« »mommamiii«, »Riiva del sol!«
– Släpp loss läpparna ...!

Elisabeth Söderlund-Ringbom repeterar med Nämdö kyrkokör inför en stundande jubileumskonsert. TEXT: TORBJÖRN WILEEN

EGENTLIGEN ÄR DET JU FANTASTISKT.

Lilla Nämdö, »lilla« befolkningsmässigt alltså, räknar tillsammans med en handfull bebodda småkobbar utanför huvudön ett knappt hundratal bofasta. Men man har en egen kör. En kör som i pingst kommer att med en högtidskonsert fira sitt 10-årsjubileum. Självfallet i Nämdös vackra träkyrka fylld av skärgårdshistoria, omgiven av en kyrkogård på vars gravstenar man kan läsa *Frans Öhmans* och andra klassiska, riktiga skärkarlars och skärgårdskvinnors namn.

Repetitionen inför den musikaliska högtidsstunden sker denna midvinterlördag i Nämdös hembygdsgränd, öns sociala knutpunkt. Körledaren *Elisabeth Söderlund-Ringbom* kom i arla morgonstunden till Nämdö med Waxholmsbåt från Stavsnäs. Till denna den södra skärgårdens skärgårdsbåtstrafikknut anlände hon ännu tidigare samma lör-

dagsmorgon med taxibåt. För att byta till Waxholmsbåten för vidare färd ut mot Nämdö ...

Visst är denna Elisabeth Söderlund-Ringbom, kantor från Möja, egentligen helt fantastisk! Frågan är om den hedersamma beteckningen »kulturbärare« mer välförtjänt kan förlänas någon annan skärgårdsmänniska. I trettio år har Elisabeth spritt, ja gjutit in, musik i små och stora skärgårdsbos själar med främst Möja som utgångspunkt. Hon har lett och utvecklat Möjakören till den institution den är idag. Elisabeth är musiklärare i Möja skola med trettio elever. Därtill inspirerar och leder hon alltså Nämdökören. Ibland förenar hon dessa körer i gemensamma framträdanden. Hon sprider kunskap och musikalisk entusiasm som musiklärare, körledare och kyrkomusiker faktiskt i hela Djurö församling som består just av Djurö, Möja och Nämdö.

– Nja, säger hon om sig själv. Körverksam-

»I trettio år har Elisabeth spritt, ja gjutit in, musik i små och stora skärgårdsbos själar med främst Möja som utgångspunkt.«

FOTO: DANIEL SVÄRD/SWORDEYE MEDIA

het är framför allt ett lagarbete. I skärgården ett lagarbete bland individualister. Jag trivs med öbor!

Och öborna trivs med henne. Det är faktiskt sällan man hör så oreserverade erkännanden om en människa som de lovord öbor ständigt strör över Elisabeth. I varje fall i skärgården. Även när hon inte själv är närvarande. Kanske är det så för att hon själv är öbo, född och uppvuxen på Fårö norr om Gotland, och förstår och känner det stundom lite egensinniga och bångstyryga öfolket.

– Jag tror att man danas på ett visst sätt när man är omgärdad av vatten. Öbor är hänvisade till varandra på gott och ont. För öboende har två sidor. Jag är övertygad om att man också kan känna sig utlämnad, ja rentav utsatt på en ö. Om man inte är företagsam till exempel. Jag är uppvuxen i en stor öfamilj och därifrån van vid att alla skall vara med. Att leda en kör är å ena sidan att medverka till att skapa denna betydelsefulla gemenskap.

Men man måste å andra sidan också utveckla kören musikaliskt. Och det kan innebära en hel del vända, funderar Elisabeth och ser tankfullt ut över den, trots tidig februari, snö- och istunna vinterskärgård som passerar utanför waxholmsbåtens fönster.

Utanför hembygdsgården en kort promenad från Sands brygga på Nämdö står en kraftfull jordbrukstraktor, några skottrar och en skottkärra. Öborna är redan på plats. Elisabeth noterar skottkärran med ett för-tjust leende;

– Då har *Erland Wennerberg* (jadå, precis som namnet antyder finns musiktraditioner i den släkten!) basfiolen med sig idag. Bra! Den är alltid ömsint lastad i snurrbåten, sedan blir det skottkärretransport från bryggan och upp hit, berättar hon.

Av nämndökörens 17 medlemmar saknas några för dagen. Flunsa och vinterkräksjuka kan ta sig fram även över milsvida fjärdar. Dofter i samlingsalen låter dock ana att ku-ranta

körmedlemmar inte låtit sig hindras av sådana kalamiteter utan förberett en lunch värd att vänta på. Det långt till matdags och Elisabeth låter ingen tid förspillas. Körmedlemmarna kommenderas upp i stående och uppsjungning vidtar. Den genomförs omsorgsfullt. Det är nu läppar och stämband frigörs, ovidkommande tankar och läppar släpps tillsammans med spänningar i kropp och själ.

– Det är jättemycket terapi i sång och musik, förklarar Elisabeth medan kören tar fram noter.

– Det handlar om att var och en vågar låta, vågar uttrycka sig, vågar känna den man är. Du anar inte hur mycket endorfiner som frigörs när du sjunger och utövar musik!

Bara elva av de sjutton medlemmarna har kunnat komma till dagens repetition. Det kan gå några veckor mellan övningstillfällena. Så det är inte alls förunderligt att det kan låta lite svajigt alldeles i början av dagens repetition. Elisabeth är drivande, obevlig

»Att leda en kör är å ena sidan att **medverka till att skapa denna betydelsefulla gemenskap**. Men man måste å andra sidan också utveckla kören musikaliskt. Och det kan innebära en hel del vända ...«

Erland Wennerberg ger med sin basfiol rytmisk stabilitet så att nämndökören vågar släppa loss sina endorfiner.

men uppmanande. Efterhand finner man sig själv och varandra i stämmorna. *Lotten, Stina, Anna, och Annika* som altar. *Erland, Ulf* och *Albert* som basar, samt förstås, förutom Erlands röst, hans ståfela som bidrar med komp och rytm. Därtill som glittrande sopraner, *Märta* och de två *Gunillorna*.

Elisabeth är särskilt nöjd med att kören nyligen fått tre nya basar.

– Jättebra. Det är annars ofta värst att fylla mansstämmorna. Karlar tror ju aldrig att dom har tid!

Ett mycket kort avbrott i repetitionerna tillåts för att fira Anna från Vånö. Hon har just fyllt femtio och äras med en rejäl sångarhyllning med tillhörande fyrfaldigt. Sedan åter repetition, stämövningar och samsång. Elisabeth är behärskat positiv inför resultaten:

– Ja, det har ju låtit värre ...

Och det blir allt bättre ju längre dagen går. Man stämmer upp »Som en bro över mörka vatten«. Kanske känner öbor särskilt för den sången. Elisabeth blir i alla fall tydligt berörd och erkänner med lätt grumlad röst.

– Den sjunger ni så vackert att jag gråter!

Kören har därefter gjort sig förtjänt av både beröm och lunch. Med lätt lyxprägel. Ambitiösa grönsakslådor, varmrökt lax och andra delikatesser hör varje skärgårdsmåltidsbord till. I samband med lunchen ett

annat viktigt skärgårdsinslag – erbjudanden och köp av varandras egenprodukter. Albert från Östanvik frestar med färska ägg. Och här är det inte tal om annat än ute- och frigående, harmoniska pullor som leverantörer. Mot kvällen måste Elisabeth fara tillbaka till sitt hem på Möja. Det blir med taxibåt nu eftersom waxholmsbåten har alltför tidig avgång, som skulle ta alltför mycket av repetitionstiden. Men hon har fler ord på vägen att förmedla till den som har förstånd att lyssna.

– Musiken tvingar oss att samarbeta och bejaka. Inte gnälla! Musik är direktkontakten med de livskrafter i vars flöden man skall försöka leva. Musik går direkt till hjärtat, inte via hjärnan! Att förmedla musikupplevelser är min viktigaste uppgift.

Elisabeth Söderlund-Ringborg, en av skärgårdens omistliga kulturbärare. Trots förestående färder över mörka vatten till de många små hemöarna, förefaller körmedlemmarnas steg upp i traktor, mot skotrar eller ner mot båtar vid Sands brygga lätta. Sången ädla känslor föder. Erland placerar kärleksfullt sin ömtåliga basfiol mot toften i sin snurrbåt. Kanske får den ett tacke. Det kylnar betänkligt i vinterkvällen. Men i pingstens hänryckningstid firar landets kanske minsta kyrkokör jubileum med konsert i sin lilla träkyrka på Nämndö. 🐾

Värmdö – mitt

Taxitrafik
Turtrafik
Beställningstrafik

till privata och allmänna bryggor. Välutrustade
båtar för Chartertrafik upp till 150 personer.
"Madam" är handikappanpassad

www.battaxi.se

08 571 50 100

Förtrollande möten

Nästan ute i havsbandet, i en del av Stockholms vackraste skärgård, 45 minuter från Stockholm, ligger Djurönäset. Här njuter du av den förtrollande naturen under alla årstider, samtidigt som du konfererar. Mellan dina möten kan du uppleva en avkopplande seglats bland kobbar och skär eller en stimulerande challenge med dina kollegor.

30-års jubileum

Vi firar med extra speciella erbjudanden under hela året. Håll ögon och öron öppna och läs mer på www.djuronaset.com så du inte missar något. Varmt välkommen!

Säsongsmenyer

Vällagad svensk mat som inte går att missförstå. Det är vad du kan förvänta dig att bli serverad på Djurönäset. Ekologisk och närproducerad är två ledord vi följer så långt det är möjligt.

Vintererbjudande weekendpaket!

Grinda Wärdshuspaket
för endast

995:- pp

*(logi i dubbelrum, tre rätters middag
samt frukost)*

Varmt välkomna!

08 542 49 491
info@grinda.se
www.grinda.se

DJURÖNÄSET
FÖRTROLLANDE MÖTEN

08-571 490 00 www.djuronaset.com

Samlingsannons för Värmdö

i skärgården

Hyr skärgårdsstuga på Värmdö!

Vi förmedlar allt från enkla stugor till exklusiva sjöställen med alla bekvämligheter

STOCKHOLM
Skärgårdsstugor

Tel 08-570 231 31

www.skargardsstugor.se

Din lokala stugförmedlare för en lyckad semester!

SANDHAMNS VÄRDSBUS

Establ. 1672

Vi erbjuder en lugn och fridfull skärgårdsmiljö för dig som vill njuta av naturens skönhet, god mat och avkoppling. Boka även övernattningskonferens eller weekendpaket.

Ring 08-571 530 51 eller se vår hemsida

www.sandhamns-vardsbus.se

VARMT VÄLKOMMEN

Vill du veta mer om Visit Värmdö?

Visit Värmdö är samarbetet mellan Värmdö kommun, närings- och föreningsliv i Värmdö för att marknadsföra Värmdö kommun som besöksmål.

Läs mer på www.varmdo.se/turist

siggesta gård VÄRMDÖ

Gården för hela familjen, året om!

Ladugården serverar lunch varje vardag. Lördag och söndag står vår uppskattade helgbrunch uppdukad.

Loppis i Logen

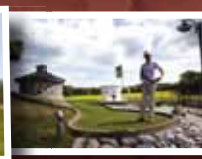
söndag 29/3! Köp & sälj!

(Bakluckeloppisen öppnar 3 maj igen.)

Aktiviteter för unga & gamla på påsklovets. För program se vår hemsida!

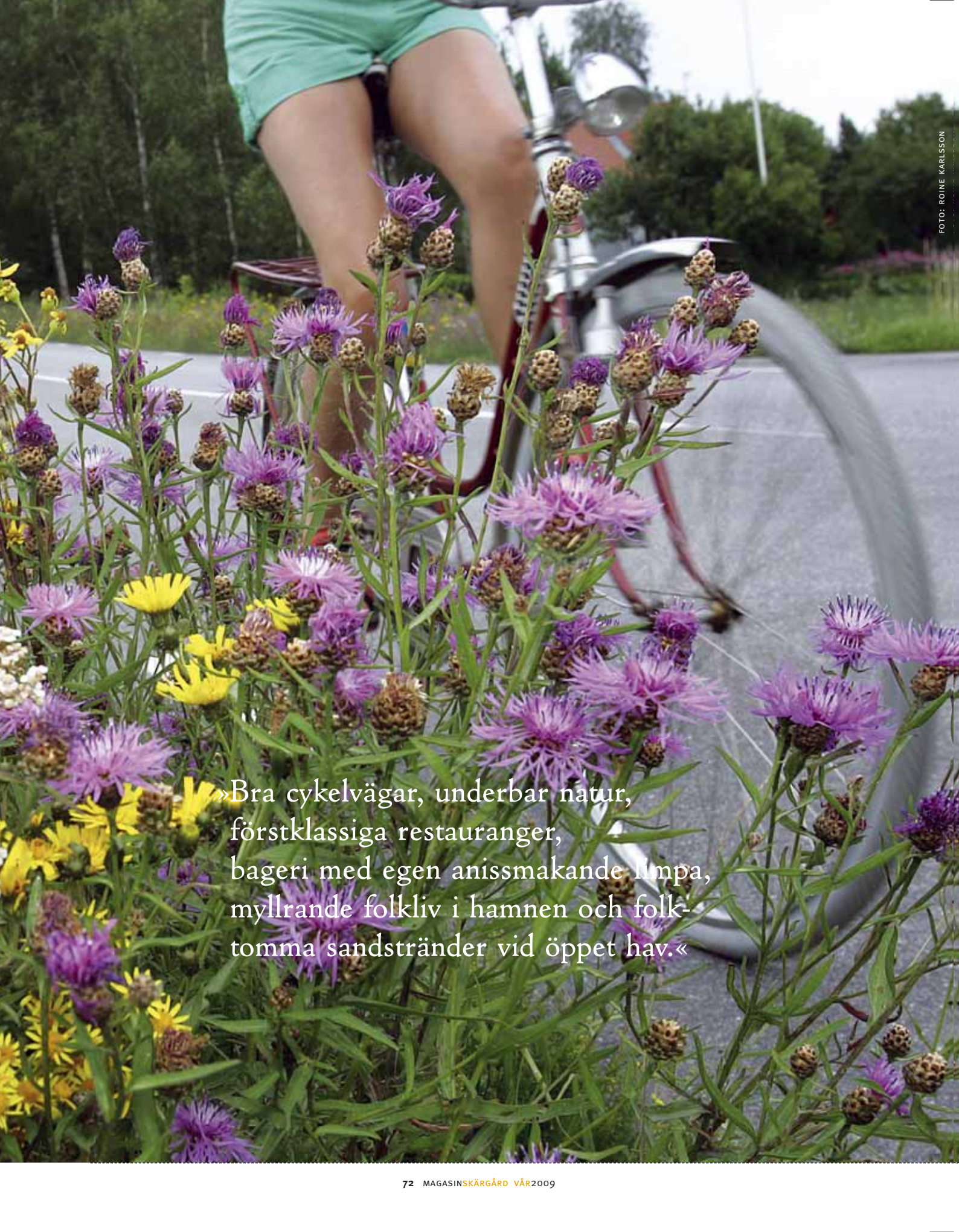
Orangeriet premiäröppnar till Valborg, 280 m² stort — med servering i medelhavsklimat året runt.

Öppettider för Äventyrsgolfen och Fotbollsgolfen hittar du på vår webbsida när säsongen närmar sig!

www.siggestagard.se

Tel: 08-574 407 50. Väg 222 från Slussen mot Värmdö, 3 km norr om Värmdö Kyrka. Buss från Slussen, stannar på gårdsplan. www.sl.se

»Bra cykelvägar, underbar natur,
förstklassiga restauranger,
bageri med egen anissmakande limpa,
myllrande folkliv i hamnen och folk-
tomma sandstränder vid öppet hav.«

FOTO: ANNA FREDRIKSSON O. ROLF JÖNSSON

Uppliv Utö på två hjul

Cykling är ett perfekt sätt att förflytta sig. Det går lagom fort, du är nära naturen, känner frihet och får samtidigt bra motion. Cykeln är tystlåten och drivs av miljövänliga trampande fötter.

TEXT: ANNA FREDRIKSSON

→ **UTÖ ÄR DEN ABSOLUT** bästa cykelön i Stockholms skärgård. Här finns allt. Bra cykelvägar, underbar natur, förstklassiga restauranger, bageri med egen anissmakande limpa, myllrande folkliv i hamnen och folktomma sandstränder vid öppet hav.

Ta med egen cykel på Waxholmsbåten eller hyr en cykel i Gruvbyn där båten lägger till.

Gruvbyn är öns nöjes- och kommerscentrum. Här kan du titta på folk och fina båtar. Här ligger Vårdshuset, Seglarbaren, vandrarhemmet, mataffären och de små bodarna som säljer den goda rökte fisken och souvenirerna. Här finns också ett litet gruvmuseum och gruvhålen där man började bryta järnmalm på 1100-talet.

När du har inhandlat matsäcken och är

redo att lämna Gruvbyn väntar en knapp mil behaglig cykling på grusväg till Ålö brygga. Biltrafiken är gles och öns vanligaste fordon flakmopederna kör hänsynsfullt. Här går utmärkt att cykla även med barn som vinglar lite fram och tillbaka över vägen.

Stillhet och dofter

När du trampat några kilometer syns Utö Kyrka, skärgårdens största stenkyrka och en populär plats att gifta sig på. Här i Kyrkviken bor de flesta av Utös drygt 200 bofasta. Kanske är det dags för en liten avstickare och ett dopp i Alléviken. Är det blåbärstid riskerar du att bli sittande i blåbärsriset för här finns bär i överflöd.

Efter Edenäs är det bara att trampa på

genom en omväxlande och vacker natur, varva ner och låta tankarna flyga. Känna stillheten och dofterna. Har du tur får du se en apollofjäril fladdra förbi i dikesrenen. En fördel med att cykla är att det alltid går lagom fort eftersom du själv bestämmer takten.

Cykelvägen fortsätter över ett smalt sund till Ålö. En avstickare ner till Storsand är värd mödan. Även mitt i sommaren är den vackra sandstranden förvånansvärt folktom och du kan ostört njuta av utsikten mot det öppna havet.

Avsluta turen på restaurang Båtshaket med rökt fisk från egen odling. Lämna hyrcykeln här och ta båten till Nynäshamn. Har du egen cykel kan du ta den på pendeltåget tillbaka till Stockholm. 🚲

PLÄTFYR för värme-
ljus. Finns även med
elbelysning. Säljs hos
Bland Kobbar och Skär,
Vaxholm. Pris 675 kr.
www.blandkobbar-ochskar.se

STORM, LITEN PLÅNBOK AV SEGLEDUK, 105 x 75 mm.
Pris 180 kr. Tillverkare Wind in Mind. www.windinmind.se

Smått & gott till ruff och koja

CAPTAIN, SVENSKTILLVERKAD FÅTÖLJ av massiv ek.
Pris 13 140 kr. Säljs hos Fartygsmagasinet, Gamla Stan, Stockholm.
www.seaborne-fartygsmagasinet.com

SMIDESHANDTAG, tillverkade av Bert Johansson, Sjökvarteret.
Säljs hos hantverkshuset SALT, Åland. Pris 45 euro. www.salt.ax

KUDE MED TYGTRYCK av Gunilla von Nandelstadh. Säljs hos hantverkshuset SALT, Åland. Pris 42 euro. www.salt.ax

KRYDDAT FLINGSALT från hantverkshuset SALT, Åland. Pris burk 7,50 euro, påse 6 euro. www.salt.ax

SJÖMÄRKESLAMPETTER. Säljs hos Bland Kobbar och Skär, Vaxholm. Pris 295 kr. www.blandkobbarochskar.se

KORTLEKSASK. Spelkort ligger i en träask med mässingsdekorationer. Säljs hos M-Interiör/Ljusexperten, Vreta. Pris 129 kr. 0176-22 02 40.

TRÄDGÅRDSMÖBLER. Säljs hos Linneladan, Penningby. www.linneladan.se

BREEZE, NECESSÄR AV SEGELDUK, 210 x 115 mm. Pris 180 kr. Tillverkare Wind in Mind. www.windinmind.se

DUKTYNGDER. Säljs hos Bland Kobbar och Skär, Vaxholm. Pris 175 kr för fyra stycken. www.blandkobbarochskar.se

»Marina ting älskade av både sjömän och landkrabbor.«

Hurra! Billigare försäkring.

Du som har motorbåt med utombordare försäkrad hos Atlantica, får sänkt premie. Stödkostnaderna för just den båttypen har nämligen minskat bland våra kunder enligt våra kontinuerliga uppföljningar. Att stöldrarna minskar beror förstås till stor del på att du själv är aktsam om båten. Så rätt ska vara rätt tycker vi: Det är du som ska tjäna på detta. Atlanticas ständiga ansträngningar att förbättra service och villkor för dig som båtägare ger alltså resultat hela tiden. Välkommen till Atlantica!

Din båt – vårt gemensamma intresse!

Läs mer på vår hemsida www.atlantica.se

Ring för premieuppgift 0200-27 27 27

Upplev en skärgård lite längre bort.

THAILANDS SKÖNA ÖAR

Koh Lanta, Koh Mook, Koh Phi Phi, Koh Ngai, Koh Chang, Koh Kood, Koh Maak, Koh Kho Khao, Koh Samui, Koh Tao, Koh Phangan och Koh Samet. Du har säkert redan listat ut att Koh betyder ö på thai. Vi tycker att en resa till Thailand inte blir komplett utan att ha besökt åtminstone en ö. I vinter har vi fler kombinationer att välja på än någonsin. Dessutom med bekväma direktflyg. En av våra egna favoriter är Koh Tao i kombination med Khanom eller Chumphon, som påminner om hur Thailand var för tio år sedan, utan många turister.

Pris från 11.000 kr

DYKRESA RUNT VISAYA ÖARNA

Vår egen liveaboard m/s Goya tar dig med till flera dykparadis i den Filippinska övärlden. Resan börjar på vårt hotell på ön Negros. Här kan du bo hela vistelsen om du föredrar mer komfort. Den äventyrlige följer istället med på våra veckolånga dyksafaris runt Visaya öarna eller Cagayan öarna. Då får du uppleva den vackra filippinska arkipelagen med strandhugg på paradisoar. Har du inte redan dykcert så kan du göra utbildningen hos oss. Exemplet avser en tvåveckors resa inkl dyksafari där både dykningen och alla måltider ingår.

Pris från 19.000 kr

VACKRA ÖAR I VÄSTINDIEN

Tänk att få kryssa runt i den vackra Karibiska övärlden. Det kan du göra under en kryssning och då få uppleva flera öar på en gång. Vi har själva precis kommit hem från vår egen grupp-kryssning i södra Karibien där vi besökte Aruba, Curacao, St Maarten, St Thomas och Puerto Rico. Ring och prata med Mimmi som är vår kryssningsexpert och har kryssat mer än 30 gånger. Hon har en uppsjö med förslag och hundratals fartyg på sitt bord att välja mellan. Även den största av dom alla, Oasis of the Seas som gör sin jungfrufärd om ett år.

Pris från 12.000 kr

